

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ ОСВІТИ**

**СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ВИКЛИКІВ**

**Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції
16 грудня 2015 р.**

м. Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2016

УДК 330.101
ББК 65я43

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту управління та економіки освіти
(протокол № 1 від 20 січня 2016 року)*

**Сучасна економічна теорія в умовах глобалізаційних викликів:
Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції / укл.
Підпригора Л.А. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – 65 с.**

Випуск тез наукових робіт викладачів та фахівців підготовлений за матеріалами I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна економічна теорія в умовах глобалізаційних викликів», яка відбулася 16 грудня 2015 року. На конференції були обговорені такі проблеми: економічна теорія в Україні: пріоритетні напрямки досліджень на початку XXI століття; актуальні глобалізаційні виклики: рекомендації для економічної політики України; сучасний стан, проблеми та перспективи економічної освіти в Україні.

Представлені у матеріалах науково-практичної конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів. Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, наукової термінології, імен власних, джерел посилання.

Редакційна колегія

В.П. Бех доктор філософських наук, професор (**головний редактор**)

О.С. Падалка доктор педагогічних наук, професор

Л.В. Страшинська доктор економічних наук, професор

Л.А. Підпригора кандидат економічних наук, доцент

Ю.В. Бицюра кандидат економічних наук, доцент

© Редакційна колегія, 2016

© Автори статей, 2016

© НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016

ЗМІСТ

<i>Страшинська Л.В.</i> Проблеми соціально-економічного розвитку України...5	5
<i>Балджи М.Д.</i> Вдосконалення системи організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей.....7	7
<i>Бицюра Ю.В.</i> Деструктивний вплив реалізації неоліберальної моделі глобалізації в умовах формування постіндустріального суспільства.....9	9
<i>Біла С.О.</i> Соціальна відповідальність бізнесу: виклики для України.....10	10
<i>Бляшук С.Г.</i> Тенденції формування зайнятості в умовах інноваційного розвитку.....12	12
<i>Валкевич О.М.</i> Погляди Макса Вебера на методологічні проблеми політичної економії.....14	14
<i>Vasyutynska L.A.</i> The development of higher education in the innovation economics.....15	15
<i>Даниліна С.О.</i> Фінансіалізація сучасних економічних систем.....17	17
<i>Діброва О.Л.</i> Проблемні аспекти функціонування податку на доходи фізичних осіб.....18	18
<i>Дубовик О.Ю.</i> Вплив процесів глобалізації на розвиток теорій податків...20	20
<i>Жданова Л.Л.</i> Імпортозаміщення та експортоорієнтація в умовах індустріалізації та нової індустріалізації.....21	21
<i>Засадко В.В.</i> Глобалізаційні виклики урбанізації та їх вплив на економічну безпеку держави.....23	23
<i>Ілікчієва О.І.</i> Вплив міграції робочої сили на функціонування ринку праці України.....25	25
<i>Люхіна В.В.</i> Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.....26	26
<i>Крикун М.В.</i> Суть регіональної політики ЄС на період 2014 – 2020 рр.....28	28
<i>Літвінов О.С.</i> Сутність відтворення нематеріальних ресурсів підприємства.....30	30
<i>Любачівська Р.З.</i> Біоекономіка як стратегічний напрям економічного розвитку України.....32	32
<i>Манжула Є.В.</i> Становлення корпоративного сектора економіки в Україні.....33	33
<i>Маргаритіна О.Б., Філіпов О.П.</i> Методичні підходи до визначення маркетингової товарної політики.....35	35

4 ЗБІРНИК ТЕЗ УЧАСНИКІВ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

<i>Марковська І.О., Гуляєва К.А.</i> Освіта як складова суспільства в умовах глобалізаційних викликів.....	36
<i>Марущак Д.Ю.</i> Регіональна економічна інтеграція як виклик глобалізації.....	38
<i>Матвієць М.В., Лиженко Д.С.</i> Формування стратегії українських підприємств в умовах глобалізаційних викликів.....	39
<i>Ноженко С.В.</i> Сценарний підхід до прогнозування розвитку економічних систем.....	41
<i>Орленко О.М.</i> Значення зростання продуктивності праці вітчизняних підприємств в умовах постіндустріального розвитку.....	42
<i>Підопригора Л.А.</i> Інвестиційна активність держави в умовах економічної нестабільності в Україні.....	44
<i>Серкутан О.С.</i> Розвиток національного ринку програмних продуктів в умовах глобалізації.....	46
<i>Серкутан Т.В.</i> Рекламні дослідження як інструмент підвищення економічної ефективності діяльності компаній.....	47
<i>Слатвінська М.О.</i> Проблеми формування та резерви збільшення податкових надходжень місцевих бюджетів.....	48
<i>Сандугей В.В.</i> Особливості розвитку інноваційних форм зайнятості в Україні.....	50
<i>Скиба М.В.</i> Основні напрями розвитку інституту корпоративної соціальної відповідальності в Україні.....	52
<i>Скиба М.В., Герасименко В.В.</i> Розвиток інноваційної діяльності в Україні.....	53
<i>Хамініч С.Ю., Кузнецов К.А.</i> Специфіка маркетингової товарної політики підприємства в умовах глобалізаційних викликів.....	55
<i>Хом'яков Л.К.</i> Зміни у соціальній структурі українського суспільства і проблема соціально-орієнтованого макроекономічного аналізу.....	57
<i>Череда І.С.</i> Вплив глобалізації на економічний розвиток України.....	58
<i>Шевчук В.О.</i> Концептуальні підходи до визначення поняття «освітній потенціал».....	60
<i>Шлапак Н.С.</i> Особливості маркетингових досліджень в промисловому середовищі.....	63
<i>Шульга О.А.</i> Етапи еволюції спільної аграрної політики ЄС та можливості її застосування в Україні.....	64

*Страшинська Л.В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Перспективи соціально-економічних перетворень в державі у сучасних умовах полягають перш за все у проблемі вибору вектора розвитку як внутрішнього, так і зовнішнього ринку.

Володіючи потужним інтелектуальним, технологічним і кадровим потенціалом у промисловості, Україна має перспективи створення конкурентоспроможного промислового комплексу, здатного утвердити нашу державу як високотехнологічну. Однак сьогодення макроекономічна ситуація в країні, військові дії на сході України та відсутність чітких, продуманих дій влади з реалізації економічних реформ наносять значної шкоди промисловості України. За 2014 рік обсяги промислового виробництва знизились на 10,7% порівняно із показником 2013 р. Найбільше постраждали такі галузі промисловості як машинобудування – спад 21,3% (у т.ч. виробництво автотранспортних засобів – 35,7%), металургійне виробництво – 14,9%, хімічна – 14,7%, добувна та переробна промисловість – 11,3% [1, с.6].

Негативні тенденції продовжуються і в поточному році. Зокрема, за січень-лютий поточного року порівняно із відповідним періодом 2014 р. спад промислового виробництва склав 21,7%. Все далі ускладнюється ситуація в таких галузях промисловості як: виробництво коксу та нафтопереробна промисловість, спад виробництва яких становив 55,4%, машинобудування – 26,7%; металургійне виробництво – 23,1%, хімічна – 22,9%. Фактично за перші два місяці 2015 р. жодна з галузей промисловості не продемонструвала зростання промислового виробництва порівняно із обсягами аналогічного періоду минулого року.

У 2014 р. вантажооборот підприємств транспорту скоротився на 10,8% порівняно із обсягом 2013 р., а пасажирооборот – на 11,7%. Кількість збиткових підприємств за 9 місяців 2014 року зросла до 44,2% від загального обсягу. Оптовий та роздрібний товарооборот за 2014 р. скоротився на 15% і 8,6% відповідно. В поточному році ситуація загострюється, оскільки за січень-лютий 2015 р. оптовий та роздрібний товарооборот скоротилися відповідно на 17,3% і 21,2% [3, с.8].

Одночасно, внаслідок невиконання програми адаптації вітчизняних товаровиробників до стандартів ЄС, відсутності необхідної інформаційної підтримки вітчизняних експортерів не було досягнуто очікуваного економічного ефекту від надання Європейським Союзом торговельних преференцій Україні, адже за підсумками минулого року експорт до країн ЄС зріс всього на 2,6% порівняно із 2013 роком, а в січні 2015 року обсяг експорту до ЄС порівняно із січнем минулого року скоротився на 31%.

Для впровадження в Україні новітніх технологій в промисловості та досягнення енергоефективного виробництва необхідні значні інвестиції і законодавче гарантування прав власності інвесторів. На жаль, внаслідок несистемності економічних реформ та військових дій на сході країни Україна втратила свою інвестиційну привабливість. Так, у 2014 році в економіку України іноземними інвесторами було вкладено лише 2451,7 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що на 56,8% менше порівняно з минулорічним показником [2, с.23].

Таким чином, теперішній стан промисловості, динаміка подальшого скорочення промислового виробництва, відсутність належних дій уряду із врегулювання ситуації в країні загрожує деіндустріалізацією в Україні, підсумком якої може стати остаточне руйнування

промисловості, згортання економіки до рівня сировинної, що неминуче призведе до зубожіння населення.

Як зазначається в «Антикризовій програмі спільних дій влади та бізнесу» в умовах складної макроекономічної ситуації, скорочення джерел зовнішнього фінансування підприємницької діяльності, збільшення податкового навантаження необхідна нова промислова політика, яка має стати дієвим інструментом економічних реформ та механізмом, що забезпечить відновлення економіки, нарощування потенціалу промислового виробництва як основи економічного зростання у довгостроковому періоді. Така політика має передбачати: механізми та джерела фінансування модернізації промисловості; шляхи нарощування виробництва продукції із високою доданою вартістю і збільшення частки такої продукції в загальному обсязі промислового виробництва; заходи з підвищення конкурентоспроможності виробництва; розроблення експортної політики [4, с.10].

Слід зазначити, що подолання останньої економічної кризи в Північній Америці та Євросоюзі сталося саме завдяки посиленню державної промислової політики в цих країнах, яка була побудована на трьох основних важелях: зростання міжнародної конкурентоспроможності, експортної експансії і державному протекціонізмі. Таким чином, головним напрямом розвитку вітчизняної промисловості має бути підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, яке базується на новітніх технологіях, енергоефективному виробництві, високій продуктивності праці і кваліфікації кадрів, всебічній підтримці держави, а також формуванні платоспроможного внутрішнього попиту.

Щодо підвищення конкурентоспроможності, то, на жаль, Національний банк України разом з урядом так і не спромігся розробити програму кредитування реального сектора економіки державними та комерційними банками за адекватної вартості кредитних ресурсів. Зважаючи на те, що облікова ставка НБУ становить на сьогодні 30% річних, а реальна комерційна – ще більше, вітчизняний товар не витримує конкуренції з європейським, де облікова ставка складає 3-5% річних.

Відносно системи державної підтримки слід зазначити, що віддаючи перевагу якості, система державних закупівель, не всупереч вільній конкуренції, повинна підтримувати національного товаровиробника. Якщо в країні слабкий бюджет, то створення сприятливого інвестиційного клімату – найперший обов'язок держави, адже без інвестицій модернізувати виробництво, перейти на нові технології неможливо. Суть такої політики – у посиленні захисту прав власника та інвестора, викоріненні корупції тощо. Найближчим часом повинен бути переглянутий Закон «Про державно-приватне партнерство», щоб дозволити здійснювати більш гнучке, довірче та оперативне об'єднання капіталів для реалізації актуальних виробничих проектів.

Що стосується податкових важелів, то чинна система оподаткування повинна сприяти прискоренню дерегуляції господарської діяльності, формуванню платоспроможного внутрішнього попиту, створенню стимулів для руху вперед, мотивації для розширення бізнесу та удосконалення продукції, а також сталому розвитку в цілому.

Найважливішою складовою в системі підтримки вітчизняного товаровиробника повинні стати програми імпортозаміщення. Необхідно захистити внутрішній ринок України від засилля імпортних товарів (на їх частку зараз припадає близько 60% внутрішнього ринку). Грамотна політика національного протекціонізму повинна бути вибудована так, щоб наші превентивні заходи не суперечили зобов'язанням перед СОТ і Угодою про асоціацію з Євросоюзом.

Розвиваючи вітчизняну промисловість, необхідно підтримувати платоспроможність населення і його прихильності до вітчизняної продукції. Адже, підвищуючи добробут населення, відразу вирішується два завдання: захист людей від бідності і підвищення платоспроможності споживачів, а також надання реального шансу промисловості, підприємництву щодо можливостей подальшого розвитку.

Головним напрямом розвитку вітчизняної промисловості має бути підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів, всебічна підтримка держави та формування платоспроможного внутрішнього попиту. В умовах складної макроекономічної ситуації, скорочення джерел зовнішнього фінансування підприємницької діяльності, збільшення податкового навантаження зростає роль держави в розвитку промислового виробництва та підтримки українського товаровиробника. З огляду на це, назріла нагальна потреба в розробці сучасної державної промислової політики, яка повинна відповідати сьгоднішнім викликам і проблемам.

Використані джерела:

1. Кінах А. Деіндустріалізація набагато небезпечніше дефолту // Вісник УСПП. – № 1 (37) березень 2015 р. – С. 6–8.
2. Смовженко Т., Багратян Г., Кравченко І. Питання макроекономічної політики України на 2014-2019 рр.: експертно-аналітична доповідь. – К.: УБС НБУ, 2014. – 54 с.
3. Соціально-економічна ситуація в Україні за підсумками 2014 року та січень-лютий 2015 року. //Матер. розширеного засідання Антикризової ради громадських організацій України та Правління УСПП. – К.: 03 квітня 2015 р. – С. 8–10.
4. Антикризова програма спілх дій влади та бізнесу. Затверджена Постановою Правління УСПП №02-04/2014 від 23 грудня 2014 року. – К.: УСПП. – 17 с.

Балджи М.Д.

Одеський національний економічний університет

**ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

В статті 50 Закону України «Про вищу освіту» вказано, що однією з форм організації освітнього процесу є самостійна робота.

Зважаючи на наявність варіантів визначення самостійної роботи студентів (СРС) в педагогічній літературі будемо дотримуватися наступної формулювання: це запланована робота студентів, яка виконується за завданням при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі.

Для її успішного виконання необхідні:

- 1) планування і контроль з боку викладачів,
- 2) планування обсягу самостійної роботи в навчальних планах спеціальностей профільючими кафедрами, навчальною частиною, методичними службами навчального закладу.

Залежно від місця і часу проведення СРС, характеру керівництва нею з боку викладача і способу контролю за її результатами підрозділяється на наступні види:

- самостійну роботу під час основних аудиторних занять (лекцій, семінарів, лабораторних робіт);
- самостійну роботу під контролем викладача у формі планових консультацій, творчих контактів, заліків та іспитів;
- позааудиторну самостійну роботу при виконанні студентом домашніх завдань навчального і творчого характеру.

Звичайно ж, самостійність перерахованих вище видів робіт досить умовна, і в реальному освітньому процесі ці види перетинаються один з одним. Структурно СРС можна розділити на дві частини: та, що організована викладачем та самостійна робота, яку студент

організовує на свій розсуд, без безпосереднього контролю з боку викладача (підготовка до лекцій, семінарських і практичних занять, заліків, колоквиумів і т.п.). У цьому зв'язку підкреслимо, що управління СРС – це насамперед, уміння оптимізувати процес поєднання цих двох частин.

Самостійна робота направлена на розширення і поглиблення знань з даного курсу, а на старших курсах – також і на засвоєння міжпредметних зв'язків.

Самостійна робота в економічному вузі багатофункціональна. Працюючи самостійно, студенти міцно і глибоко засвоюють предметний навчальний матеріал, розвивають навички дослідницької та професійної діяльності, вміння роботи з навчальною і науковою літературою, здатність приймати відповідальні й конструктивні рішення в різних кризових ситуаціях.

Співвідношення часу, що відводиться на аудиторну і самостійну роботу, становить 1:3,5. Таке співвідношення базується на величезному дидактичному потенціалі цього виду навчальної діяльності студентів. Самостійна робота сприяє: поглибленню й розширенню знань; формуванню інтересу до пізнавальної діяльності; оволодінню прийомами процесу пізнання; розвитку пізнавальних здібностей.

Самостійна робота носить діяльнісний характер і тому в її структурі можна виділити компоненти, характерні для діяльності як такої: мотиваційні ланки, постановка конкретного завдання, вибір способів виконання, виконавська ланка, контроль.

У зв'язку з цим можна виділити умови, що забезпечують успішне виконання самостійної роботи: мотивованість навчального завдання (для чого, чому сприяє); чітка постановка пізнавальних завдань; алгоритм, метод виконання роботи, знання студентом способів її виконання; чітке визначення викладачем форм звітності, обсягу роботи, термінів її подання; визначення видів консультаційної допомоги (консультації – настановні, тематичні, проблемні); критерії оцінки, звітності і т.д.; види і форми контролю (практикум, контрольні роботи, тести, семінар і т.д.).

Самостійна робота включає й відтворює творчі процеси в діяльності студента. Залежно від цього розрізняють три рівні самостійної діяльності студентів: репродуктивний (тренувальний), реконструктивний, творчий (пошуковий). Тренувальні самостійні роботи виконуються за зразком: рішення задач, заповнення таблиць тощо. Пізнавальна діяльність студента проявляється у впізнаваннях, осмисленні, запам'ятовуванні. Мета такого роду робіт – закріплення знань, формування вмінь, навичок. Реконструктивні самостійні роботи дозволяють мислити, завдяки перебудові рішень, складань проекту, есе тощо. Творча самостійна робота вимагає аналізу проблемної ситуації, отримання нової інформації. Студент повинен самостійно провести вибір засобів і методів рішення (навчально-дослідні завдання, курсові та дипломні проекти).

Проведений аналіз стану самостійної роботи та методичного забезпечення даного процесу дозволяє стверджувати, що:

- самостійна робота в більшості своїй виконує функцію закріплення, до вивчення, повторення уточнення матеріалу, тобто її статус значно нижче статусу аудиторних занять;
- при використанні гнучкого графіка СРС функція викладача в більшості випадків є підтримуючою, а не координуючою;
- самостійна робота, переважно, є відтворюючою, що не спрямовано на дослідницьку, творчу діяльність студентів;
- за наявності позитивної мотивації до пізнання, потреба в регулярній самостійної роботи, у самоосвіті та самоактуалізації у студентів не сформована;
- існуюче методичне забезпечення СРС в більшості своїй не дає студенту можливості формування власного освітнього маршруту самостійної діяльності.

*Бицюра Ю.В.,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

**ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕОЛІБЕРАЛЬНОЇ МОДЕЛІ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Глобалізація справляє неоднозначний і суперечливий вплив на сучасний світогосподарський розвиток та економічну безпеку країн. Вона породжує такі основні загрози: консервація технологічної і соціальної відсталості деяких країн через їхню неконкурентоспроможність і слабкість власної ресурсної бази; глобальна нерівність в доходах населення і рівні соціально-економічного розвитку країн; поглиблення розриву між товарними та фінансовими ринками, посилення турбулентності міжнародних фінансових потоків, глобальних економічних криз; знищення національних виробничих комплексів, банкрутства вітчизняних підприємств, зростання безробіття тощо.

Дослідження наслідків впливу реалізації неоліберальної моделі глобалізації має важливе теоретико-методологічне і практичне значення виходячи з нагальності розробки реальних альтернатив неоліберальній, такій, що нав'язується під патронатом США, економічній глобалізації.

За відсутності інституційного ринкового облаштування та упорядкування глобального економічного простору, дія законів ринку характеризується архаїзацією ринкових відносин, їх небаченою раніше деструктивною трансформацією та абсолютною неадаптивністю до планетарних закономірностей і процесів. Внаслідок перекосів транснаціональних мотивацій наявні центри прийняття планетарних рішень відроджують неприборканий дикий ринок [2, с.662–663].

Основними характерними ознаками неоліберальної моделі глобалізації є:

1) спрямованість на реалізацію короткострокових інтересів розвинених країн, які підштовхуючи інші країни до ліквідації торговельних бар'єрів, консервуючи економічну відсталість країн третього світу та зміцнюючи їхню технологічну залежність, забезпечують собі значні вигоди від глобалізації;

2) поглиблення нерівномірності у розподілі доходів населення та розвитку країн, нарощування монополістичних позицій транснаціональних корпорацій розвинених країн на глобальних ринках товарів і капіталів;

3) ігнорування соціально-економічної та культурної специфіки розвитку національних економік, що відображається у нав'язуванні менш розвиненим країнам периферії моделі наздоганяючого розвитку, орієнтованого на використання капіталів і технологій, що надходять із-за кордону;

4) обмеження національної незалежності та посилення впливу з боку міжнародних фінансово-кредитних організацій, послаблення ролі держави у регулюванні національної економіки та соціального захисту населення, деградація довкілля, загострення глобальних проблем;

5) пріоритет ідеології ринкового фундаменталізму, що породжує загрозу духовного збіднення людства, втрати національної ідентичності, стандартизації та уніфікації національних культур, поширення масової культури та споживацького ставлення до природи [1, с.292–296].

Отже, реалізація неоліберальної парадигми глобалізації призводить до перенесення на світовий рівень провалів ринку, які не корегуються суспільним контролем. Неоліберальна

модель глобалізації неминуче викликає посилення ризиків, пов'язаних із зовнішньоекономічною відкритістю країн.

Таким чином, соціально незбалансована неоліберальна модель розвитку вичерпала свої можливості. Свідченням цього є загострення глобальних економічних, соціальних та інших загроз розвитку світової цивілізації. Відтак перед суспільством стоїть завдання розробки і реалізації нової моделі ефективного світогосподарського постіндустріального устрою. Погоджуючись з думкою Гражевської Н.І. [1, с.306–314] переконані, що подальші кроки в цьому напрямі повинні здійснюватися на основі синтезу синергетичної парадигми з ноосферною концепцією, яка доводить необхідність конструктивної діяльності через коеволюцію людського та природного буття.

Характерними ознаками нової ноосферо-синергетичної моделі глобалізації є: відновлення рівноваги між ринковими та позаринковими регуляторами у світовому масштабі; гуманізація та орієнтація на загальнолюдські цінності, дотримання громадянських прав та свобод, визнання культурної самобутності всіх народів світу; розвиток діалогу та партнерства цивілізацій, розвиток глобального громадянського суспільства та соціального капіталу; забезпечення балансу інтересів та рівності можливостей для всіх країн; формування ефективного механізму координації дій національних держав; усунення практики подвійних стандартів у відносинах між країнами, ліквідація штучних бар'єрів для поширення знань та інформації, розширення доступу до нових ідей, науково-технічних досягнень із метою зростання добробуту та якості життя населення всіх країн; забезпечення більшої інформованості суспільства щодо проблем глобалізації, залучення незалежних громадських і наукових організацій до розробки та прийняття господарських рішень на всіх рівнях влади; екологічна та соціальна спрямованість економічного розвитку; формування багатополярного світу, подальша співпраця національних держав та міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем.

Необхідно забезпечити про перетворення глобалізації зі стихійного в інституційно оформлений та свідомо спрямований процес, що ґрунтується на принципах ненасильницької побудови наднаціональних структур та консенсусних форм управління й координації, рівноправного діалогу, вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку країн світу в умовах формування постіндустріального суспільства.

Використані джерела:

1. Гражевська Н.І. Економічні системи епох глобальних змін. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
2. Цивилизационная структура современного мира: в 3 т. – Т. 1: Глобальные трансформации современности / ред. Ю.Н. Пахомов, Ю.В. Павленко; НАН Украины, Ин-т мировой экономики и междунар. отношений. – К.: Наукова думка, 2006. – 686 с.

Біла С.О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) представляє собою систему економічних відносин між бізнесом, суспільством, державою, що включає у себе залучення соціальних та екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності й тісної взаємодії між зацікавленими сторонами цього процесу – так званими «групами впливу». СВБ поєднує у собі як соціальні, так і екологічні аспекти, що передбачає досягнення бізнесом цілей сталого розвитку. СВБ у розвинутих країнах світу тісно поєднана з бізнес-стратегіями

компаній/корпорацій, є дієвим способом покращення ефективності роботи компанії як у короткостроковому, так і у довготривалому часовому періоді.

Серед ознак соціальної відповідальності бізнесу науковці та практики відзначають: добровільність; налагодження ефективної взаємодії бізнес-структур з внутрішніми та зовнішніми групами впливу (працівниками, клієнтами, громадами, громадськими організаціями, державними структурами, журналістами тощо); отримання соціального ефекту (наприклад – покращення благоустрою територій, створення нових робочих місць, досягнення ефекту зниження CO₂ та екологізації виробництва тощо).

Використання потенціалу СВБ для бізнесу може надати бізнес-структурам (фірмам, компаніям) додаткові конкурентні переваги, у т.ч.: позитивно вплинути на імідж компанії, надати розширений доступ до ринку капіталів та до ринку виробництва суспільних товарів та послуг; збільшити обсяги продажу та обсяги отримання прибутків внаслідок набуття у суспільстві позитивного іміджу компанії, яка постійно піклується про добробут та безпеку людини та суспільства. У свою чергу, набуття компанією позитивного іміджу у суспільстві позитивно позначиться на обсягах продажів, зростанні продуктивності праці та якості продукції і послуг; зміцнить репутацію фірми та забезпечить лояльність споживачів-покупців.

Для суспільства впровадження концепції СВБ забезпечить підвищення рівня життя громадян та гарантуватиме екологічну безпеку; сприятиме підвищенню ефективності та заощадливого використанню бізнесом природних ресурсів, сприятиме співпраці бізнесу з місцевими громадами та органами місцевого самоврядування. Отже – чим вищою є соціальна відповідальність бізнесу в країні – тим вище якість життя та безпека життєдіяльності в країні.

Для держави розвиток соціальної відповідальності бізнесу сприятиме розвитку партнерства між приватним та державним секторами, що дозволить ефективно, на засадах сталого розвитку, вирішувати нагальні проблеми суспільства (наприклад – у сферах енергозбереження, інноваційного розвитку, розвитку транспортно-транзитного забезпечення та інфраструктури, розвитку соціальної сфери та інфраструктури тощо).

Активне запровадження СВБ у практику підприємництва реалізується, найчастіше, шляхом запровадження добродійної діяльності, налагодження та використання зв'язків з громадськістю та розвитком соціальних звітів бізнес-структур перед суспільством. **Так, під час здійснення добродійної діяльності** – компанії/фірми надають спонсорські внески на соціальні проекти (культурні, спортивні, освітні, екологічні) на добровільних засадах. Із зростанням добродійної діяльності компанії/фірми визначають стратегічні пріоритети та цілі такої діяльності (що отримує назву «стратегічне благодійництво»). В Україні сьогодні потреба у СВБ постійно зростає – це стосується і добродійної підтримки вимушених переселенців із зони АТО, і підтримка дітей сиріт та людей, що фізично обмежені у пересуванні та життєдіяльності (інваліди). Наступний напрям реалізації СВБ – **використання зв'язків з громадськістю** задля підвищення репутації компанії/фірми, утворення маркетингових переваг компанії/фірми, що має здійснювати проекти, націлені на зв'язки з громадськістю, часто на основі соціальних проектів та точкових соціально-доброчинних ініціатив. СВБ заохочує компанії отримувати інформацію про стан розвитку інших груп впливу (зокрема зовнішніх), долучатись до публічних дебатів на актуальні соціальні та екологічні теми життєдіяльності громад. Більшість великих українських компаній вже сьогодні мають у своїй структурі відділи зв'язків з громадськістю, які активно використовують для промоції (PR компаній) інформацію про участь фірми у СВБ та у соціальних проектах.

У світовій практиці існує апробований інструментарій запровадження СВБ. Зокрема, йдеться про наступне. **Запровадження системи управління СВБ** – деякі компанії/фірми

впроваджують системи управління СВБ на основі ключових показників, що відображають соціальну результативність та позитивний соціальний ефект. **Соціальна звітність та верифікація** – компанії/фірми (у т.ч. представництва ТНК в країні) у XXI ст. почали оприлюднювати власні звіти із СВБ, розповсюджувати інформацію про соціальні та екологічні аспекти власної підприємницької діяльності. **Партнерства з групами впливу** – в Україні представлені успішні приклади партнерств з організаціями, а також з органами місцевої влади. В рамках таких партнерств компанії долучаються до вирішення певних складних соціальних та екологічних проблем завдяки об'єднанню фінансових, людських та адміністративних зусиль на прозорих та чітких умовах.

Серед проблем, що гальмують розвиток СВБ в Україні слід назвати: відсутність механізмів практичного заохочення до СВБ, зокрема – фінансових. **Обмеженою є культура співпраці компаній / фірм у сфері СВБ.** В Україні ЗМІ не заохочують і не є лідерами щодо висвітлення процесу визначення провідної ролі українського бізнесу у вирішенні складних екологічних та соціальних проблем. Зокрема, в Україні не розповсюджена практика висвітлення пресою, ЗМІ ролі бізнесу щодо впровадження СВБ та внеску фірм у вирішення нагальних проблем життєдіяльності суспільства.

Практика СВБ є невід'ємною умовою цивілізованого розвитку підприємництва та передумовою становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки. Це підвищує роль дослідження СВБ у вітчизняній економічній науці особливо – на сучасному етапі ринкових реформ в Україні.

Бляшук С.Г.
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Під впливом процесів глобалізації та інформатизації економіки відбувається трансформація соціально-трудових відносин, що веде до виникнення нових сфер людської діяльності, інноваційних систем виробництва продукції та управління цими процесами. Сучасній зайнятості характерний інноваційний тип розвитку.

Функціонування ринку праці та особливості зайнятості стали предметом праці багатьох вітчизняних вчених: Д. Богині, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Грішної, А. Колода, В. Куценко, Е. Лібанової, Л. Лісогор, О. Новикової, І. Петрової, В. Петюха, В. Приймака, О. Стефанишин, С. Трубича, Л. Шевчук та інших. Однак особливості зайнятості та її функціонування її в умовах інноваційного розвитку економіки України потребують глибшого дослідження з урахуванням сучасних трансформаційних змін.

Поширення інформаційно-комунікаційних технологій, збільшення кількості інформації, інтелектуалізація виробничого процесу є характерними ознаками розвитку інформаційної економіки, в умовах якої відбувається трансформація сфер і галузей економіки і, беззаперечно, національного ринку праці. Найбільш суттєвими характеристиками трудових відносин в умовах нової економіки постають кількісна гнучкість (змінюється або чисельність зайнятих, або оплата їх праці), функціональна гнучкість (використовується наявний контингент, фірма змінює кількість робочих годин, перенавчає персонал, змінює для нього робочі місця), просторово-часова гнучкість (використання нестандартних, гнучких форм зайнятості та організації трудової діяльності, впровадження гнучких режимів праці, диференційованих форм найму та звільнення). Сьогодні виграє той, хто швидше адаптується до запитів і вимог економічної сфери, яка динамічно змінюється та в якій постійно оновлюються технології, йде прискорене освоєння інновацій і формуються

нові форми використання трудових ресурсів. Подібні аспекти проявляються у виникненні нових форм взаємовідносин у суб'єктів трудових відносин, у використанні нестандартних форм зайнятості: запозичена праця, тимчасова зайнятість, дистанційна зайнятість, телеробота та ін [2].

Вивчення взаємодії сучасного інноваційного процесу та ринків праці в розвинених країнах дозволяє виявити деякі тенденції, які характеризують риси інноваційної зайнятості:

- мобільна реструктуризація зайнятих по сферах і галузях економіки;
- стабільне підвищення професійно-кваліфікаційного рівня трудових ресурсів;
- виникнення нового виду трудової діяльності – інформаційної праці – системи відносин, пов'язаної з відтворенням інформаційних ресурсів;
- формування нового типу працівника. У сучасній науковій літературі цей тип трактується дослідниками як «багата індивідуальність», «багатовимірною людиною», «інформаційний тип працівника».
- зміни в організації праці і поява нових форми організації праці та зайнятості;
- розвиток нової мотиваційної системи;
- зміна сутності організацій набуття ними нових характеристик: мережна структура, гнучкість виробництва, децентралізація управління, самоорганізованість та самонавчання;
- поширення нових форм самозайнятості;
- посилення гнучкості зайнятості (для інноваційної зайнятості потрібно створення ланцюга знань, їх швидке поширення. Такі взаємозв'язки потребують організації зайнятості як системи постійно мінливої системи зв'язків, гнучкість виявляється як неформальні взаємодії, міжфункціональні робочі групи) [1].

У фаховій літературі виокремлюють низку чинників, що продукують підвищення попиту на нестандартну зайнятість на міжнародному ринку праці: це структурні зрушення в процесі переходу від масового виробництва до виробництва, що притаманне постіндустріальній економіці (економіці знань); посилення глобальної конкуренції; глобалізація міжнародного ринку праці; значне розширення сектору послуг; небувалі масштаби застосування інформаційних та комунікаційних технологій; підвищення гнучкості ринку праці й виробництва [3, с. 20].

Зміни в структурі пропозиції робочої сили на міжнародному ринку праці стимулюються дією таких чинників: зростаюче залучення жінок, молоді, у тому числі студентів, до активного економічного життя; підвищення добробуту домогосподарств; комп'ютеризація та зростання технічного оснащення домогосподарств; поступове перетворення «людини економічної» на «людину творчу»; підвищення значущості нематеріальних мотивів у поведінці людей та їх життєдіяльності загалом [3, с. 20].

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, бачимо, що одним із перспективних напрямів у сучасних умовах є стимулювання нових інноваційних форм зайнятості, забезпечення гнучкості ринку праці, що буде предметом наших подальших досліджень.

Використані джерела:

1. Давидова І.О. Інноваційна зайнятість в аспекті її сутнісних характеристик / І.О. Давидова // Ефективна економіка. – 2015. – №5.
2. Ємельяненко Л.М. Формування та регулювання новітніх форм зайнятості в Україні / Л.М. Ємельяненко // Український соціум. – 2015. – №1 – С. 82-91
3. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики: кол. моногр. / ред.-координатор М. В. Туленков. – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 363 с.

*Валкевич О. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПОГЛЯДИ МАКСА ВЕБЕРА НА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

Ім'я Макса Вебера найбільш часто фігурує серед наукового кола соціологів, культурологів та релігієзнавців. Але, М. Вебер також відомий своїми економічними поглядами. Серед основних праць цього великого вченого можна виокремити роботи «Протестантська етика і дух капіталізму», «Господарська етика світових релігій», а також цикл статей під загальною назвою «Рошер і Кніс та логічні проблеми політичної економії». М. Вебер ввів у науку поняття «ідеального типу», розробивши методологію, яка дозволяє конструювати логічні конструкції шляхом виокремлення з емпіричної реальності суттєвих елементів. Порівняння ідеальних моделей з дійсним економічним розвитком дозволяє побачити відхилення і виявити похибки.

Особливу увагу вченого привертала капіталізм, який М. Вебер розумів і як економічну систему, і як певну форму цивілізації. Як економічній системі, на думку М. Вебера, капіталізму притаманні такі чинники: підприємець – особа, що організовує виробничий процес, власник із раціональним бажанням прибутку; приватна власність на виробничі сили, вільний ринок ресурсів, засоби комунікації, техніка, грошовий обіг [2,93]. Вчений вважав, що капіталізм, завдяки вільному ринку, без професійного управління та законодавства може призвести до хаосу, тому особливо наголошував на необхідності професійних управлінців, які б скеровували економіку в прийнятні для суспільства рамки. В той же час М. Вебер застерігав від надмірного контролю, вважаючи, що влада не повинна зосереджуватись в руках чиновників, створюючи феномен підконтрольного суспільства. Також він бачив негатив капіталізму в тому, що він хоча й сформувався під впливом релігії, але відійшов від неї, тим самим відмовившись від свого морально-етичного аспекту [2,91]. Вчений досить скептично ставився до соціалізму, в якому, на його думку, бюрократизація економічного розвитку досягає свого найвищого розвитку.

Серед іншого М. Вебер бачив у капіталізмі форму цивілізації, культурну парадигму, в якій домінують раціональне мислення й грошова мотивація в поведінці людей. Вчений стверджував, що культурні явища не можуть бути виведені за допомогою системи законів і понять, а лише у співвіднесенні з ідеями цінності, тобто того, що є дійсно значимим для людей. Отже, економіку вчений ставить поряд з релігією, мистецтвом та іншими культуротворчими феноменами [1,569-570]. Звідси бачимо, що у дослідженнях М. Вебера одні культурні феномени можуть впливати на інші. У праці «Об'єктивність і розуміння в економіці» вчений наводить і частково погоджується з такою думкою: оскільки господарське життя проходить в юридично або конвенціонально врегульованих формах, будь-який економічний розвиток з необхідністю приймає форму прагнення до нових правових форм, відповідно, воно може бути зрозумілим лише під кутом зору моральних максим. Звідси М. Вебер виводить, що економічний розвиток частково є теологічним по своїй природі, оскільки релігія є основним джерелом цінностей в суспільстві [3,83].

Розвиток власне політекономії М. Вебер розглядає з позиції раціонального світосприйняття, що виникло в тісному зв'язку з природничими науками і від яких взяла оптимістичну віру в те, що дійсність може бути теоретично і практично раціоналізована. Вчений критикує сучасну йому політичну економію за цей надмірний раціоналізм, стверджуючи, що в цій науці прірва між поняттям і дійсністю є надто великою. На думку М. Вебера, техніку виведення абстрактних законів економіки треба поєднати з історичним контекстом та соціально-психологічними методами, які акцентують увагу не тільки на

загальному, але й на індивідуальному аспекті економічного розвитку і дозволяють виявити каузальні зв'язки між тими чи іншими економічними феноменами[3,88-89].

Основну користь абстрактних теорій в економіці та інших науках М. Вебер вбачав у можливості використання їх в якості ідеальних моделей, що надають довершену картину процесів, які проходять на ринку в товарно-грошовому господарстві й при вільній конкуренції та раціональній поведінці. Такий мисленнєвий образ об'єднує певні зв'язки й процеси історичного життя у позбавлену будь-яких суперечностей систему. За своїм характером ця конструкція є утопією. Її відношення до реальності може виявлятися в наступному: якщо ідеально представлені економічні конструкції в певній мірі проявляють себе в дійсності, ми можемо, порівнявши їх з ідеальною моделлю, показати й пояснити з прагматичною метою своєрідність цих зв'язків. На думку М. Вебера, через компаративний аналіз ідеального та наявного виявляється цінність дійсних ринкових процесів. Ідеальний тип не є гіпотезою, він лише показує в якому напрямку повинен йти процес формулювання гіпотез [3, 90].

Як бачимо, М.Вебер був дослідником широкого діапазону, який системно аналізував процеси історичного розвитку та прагнув створити синтетичну концепцію генезису західної цивілізації[4,180]. Його ідеї поклали початок дослідженню економічних процесів крізь призму етичного, культурного та історичного аспектів. Особливо хотілося б відмітити метод «ідеального типу», який і зараз є актуальним у розробці прогнозів та аналізу економічних феноменів.

Використані джерела:

1. Вебер М. Избранное. Образ общества / М. Вебер – М.: Юрист, 1994. – 704 с.
2. Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
3. Хаусман Д. Философияэкономики. Антология. / Д. Хаусман – М.: Изд. Института Гайдара, 2012. – 520 с.
4. Історія економічних учень: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид. – К.: Знання, 2005. – 567 с.

Vasyutynska L.A.
Odessa National Economic University

**THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN THE INNOVATION
ECONOMICS**

The role of education in the formation of national competitiveness is increasing and supported by numerous studies. Lester Thurow, professor of economics at New York University said that education and qualification of the labor force will become the dominant tool of competition in the XXI century [1]. It is due to the fact that knowledge becomes a strategic resource in today's dynamic society development.

Over the last decade economic education became the key factor of the national competitiveness. It is the opportunity to use knowledge as an economic advantage. While the worldwide geo-economics comes to the fore in the field of international relations, surpassing the geopolitics, the most important competitive advantage of the states becomes their ability to efficiently manage strategic information in all areas of social, political and economic life of the country.

Higher education is closely related to information potential use. The quality and effectiveness of information resources create favorable conditions to achieve study goals. Sufficiency of

information resources provides quality educational services. Information resource allows transforming the material factors from static to active status [2]. Obviously, the more information filling of the study processes, the better quality educational services.

Human resources are the driving force to transform information resource to innovative products. This constituent element has a direct impact not only on the resource component of innovative potential, it also influences on other components. As an example, new innovation product is implemented in the learning process. We can keep track and monitor communications innovator as in a science delivering innovative ideas, and market consuming of the finished product.

The basis of the scientific component of the innovation potential is the current level of scientific knowledge. Scientific knowledge has become one of the most important economic resources and is using for other tasks solution (political, social, ecological, demographic and etc.). In particular, researchers have been recognized that knowledge management and knowledge sharing are necessary for scientific and technical progress [3].

The higher education system significantly affects economics. Long-term economic growth is the result of an increase and knowledge accumulation, so the economic potential of the education system can be called as a measure of innovation.

Professionals' quality with higher education can be characterized as a measure of the average knowledge potential and skills possessed by specialists after graduating from high schools and which is largely determined by the amount of money spent on their training. Determining functional dependence kind of the potential of higher education in economic development indicators of higher education is a problem. The average value for all professionals, receiving economic benefit from their work in the relevant year, is not constant. It depends of work qualified professionals duration, the level of their qualifications changing in time, work experience and other factors.

It is necessary always compare the costs and benefits for assess the economic impact on society. So we are talking about financial resources as the next components of innovation potential. Financial resources are characterized by a set of sources and reserve that are and can be used for achievement of specific goal and task solution.

In Ukraine, the normative method of financing higher education has been used. Tools of this method are quite ineffective in market conditions, since it don't affect the performance of higher school. Government expenditures are planned on the basis of such legitimate claim, as "the number of students to one teacher". Such conditions can not motivate higher school to create innovative product.

The formation of human capital based on educational innovation process is clearly represented in modern foreign universities. Adapting to the constantly changing conditions of operation, in particular, information technology, for higher schools, due to the high speed of the changes taking place here is very relevant. In this case, introduction of innovation is a prerequisite for effective functioning of the entire education system in the country.

Today innovation takes the form of new organizational structures of universities, new training programs, curricula and teaching materials, new teaching, information, educational, organizational technologies or their combination, the new status of the organization, etc.

In Ukraine, for the expansion of the innovation potential is appropriate:

- improve the legal framework regulating the innovation in higher education;
- create the conditions for investment in research and development;
- modernize financing mechanism of higher education;
- create a system of incentives for staff support innovation;
- develop criteria for assessing the quality of academic programs, technology, knowledge, research, training, level of material and technical support.

References

1. Thurow L. C. Building Wealth: The New Rules for Individuals, Companies, and Nations in Knowledge-Based Economy. Harper Collins Publishers Inc., 1999. [Electronic

resource]. - Access modes: http://www.ualberta.ca/~mlipsett/ENGM401_620/BUILDING_WEALTH.pdf

2. Калитич Г. Функционально-информационный синтез НТИР / Г. Калитич // Экономика Украины. - 1999. - № 10. - С. 36 - 45.

3. Lesser E. L. Knowledge and Social Capital, Butterworth-Heine-mann. – Boston. - 2000.

Даниліна С.О.

Одеський національний економічний університет

ФІНАНСІАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

В умовах поглиблення і ускладнення трансформаційних перетворень та посилення глобальної нестійкості в розвинених країнах та країнах, що розвиваються, однією з визначальних тенденцій сучасного світогосподарського розвитку стає фінансіалізація економік. У науковій літературі фінансіалізацію трактують як модель нагромадження, за якої збільшення прибутку відбувається в першу чергу через фінансові канали, а не як результат торгівлі чи товарного виробництва, або ж визначають як підвищення активності нефінансових корпорацій на фінансових ринках. У більш загальному розумінні під фінансіалізацією розуміють процес зростання значущості фінансових ринків, фінансових мотивів, фінансових інституцій у функціонуванні економіки як на національному, так і на міжнародному рівнях. Цей процес пов'язан з домінуванням фінансового сектору над традиційною промисловою економікою та ототожнюється з трансформацією фінансового капіталу у фіктивний, віртуальний капітал і його відділенням від реальної, виробничої сфери. Так, наприкінці ХХ ст. лише 1-2% світового обороту капіталу були пов'язані з торгівлею та прямими іноземними інвестиціями, в той час, як решта 98-99% – з валютно-фінансовими спекуляціями та короткостроковими капіталовкладеннями. Інтенсифікація цього процесу у світі стала наслідком лібералізації фінансових відносин, загострення глобальної конкуренції за фінансові ресурси, що виявляється в безперешкодному русі капіталів між країнами і регіонами, появи похідних фінансових інструментів.

У 80-90 рр. ХХ ст. переважала думка, що динамічний розвиток фінансового сектора сприяє більш ефективному перерозподілу ресурсів, скороченню бідності, зростанню доходів населення та в цілому зміцненню економічної системи. Однак після загострення глобальної фінансово-економічної кризи 2007-2009 рр. почали більш критично аналізувати вплив надшвидкого зростання фінансових активів на макроекономічну стабільність, звертаючи увагу на ризиковість надмірної фінансіалізації та, як наслідок, суттєві диспропорції соціально-економічного розвитку.

На сучасному етапі негативний вплив зростаючої ролі фінансової сфери пов'язують із втечею надлишкового капіталу з реального сектору у фінансовий і здійснення фінансових спекуляцій. Так, застосування фінансових інновацій приводить до перевищення дохідності фінансових інструментів над прибутковістю реальних вкладень та приводить до зміни структури інвестиції шляхом пріоритетності спекулятивних фінансових трансакцій. За цих обставин повною мірою не виконується основна функція фінансового сектора, що полягає у трансформації заощаджень у реальні інвестиції та сприянні таким чином економічному зростанню національних економік. При цьому однією з основних причин відриву фінансового сектора від реального є домінування короткострокових форм фінансування, що входить у протиріччя з реальним виробництвом, яке потребує довгострокових капітальних вкладень. Водночас зменшується потреба реального сектору економіки в трудових ресурсах та відбувається поглиблення соціальної диференціації населення через значну різницю в

дохідності операцій з використанням реального капіталу та фінансових активів, власниками яких є незначна частина населення. Відбувається також безпрецедентне зростання обсягів боргових зобов'язань більшості країн світу, що свідчить про їх кредитозалежну стратегію економічного зростання. При цьому збільшення державних запозичень не завжди відповідає темпам зростання ВВП країни та приводить до збільшення боргового тягаря в майбутньому. Наприклад, показник сукупної заборгованості Японії на кінець 2014 р. становив 230,00% від ВВП, США – 102,98%, країн Єврозони – 91,90% від ВВП (найвищим він є в Греції (177,10%), Італії (132,10%) та Португалії (130,20%)).

Загальний обсяг фінансових активів світу, що включає кредити, боргові цінні папери корпоративного та державного сектору, ринкову вартість акціонерного капіталу тощо, збільшився з 12 трильйонів доларів США (120% до вартості світового продукту) у 1980 р. до 225 трильйонів доларів (325% до вартості світового продукту) у 2012 р. При цьому ще у 1970 р. активи 50 найбільших банків у світі становили лише 0,4 трильйона доларів США або 15% ВВП, а вже у 2000 р. їх активи збільшились до 21,3 трильйонів доларів США і становили 66% світового ВВП. У 2013 р. вартість активів 50 найбільших банків світу оцінювалась у 69,3 трильйона доларів США, що відповідає 95% світового ВВП.

Разом з тим слід звернути увагу на певне уповільнення темпів фінансіалізації в останні роки. Зокрема, щорічне зростання глобальних фінансових активів на кінець 2012 р. становило 1,9% порівняно з 7,8% у період 1990–1994 рр., та 8,1% в 2005–2007 рр. При цьому відбулося зменшення транскордонних потоків капіталу на 60% від пікових значень 2007 р. Хоча нині ще невідомо, чи свідчать зазначені факти про переломний момент у розвитку світової фінансової системи та є передумовою подальшої дефінансіалізації світогосподарських процесів, можна говорити про певні позитивні наслідки запровадження на глобальному та національних рівнях жорсткіших регуляторних норм і правил з метою обмеження економічної влади фінансового капіталу.

Діброва О.Л.

Одеський національний економічний університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Модернізація податкової системи у напрямку підвищення її ефективної є одним з найбільших глобалізаційних викликів економічної політики України. В даному контексті все більше набуває актуальності питання про необхідність підвищення ефективності функціонування податку на доходи фізичних осіб, як однієї з найвагоміших складових податкової системи України.

На десятому засіданні Національної ради реформ, на якому обговорювалась концепція податкової реформи України на розгляд було представлено модель Міністерства Фінансів України та модель Комітету Верховної ради з питань податкової та митної політики. Слід зазначити, що в рамках пропонованих моделей система оподаткування доходів фізичних осіб суттєво відрізняється від діючої. Обидві моделі зводяться до уніфікації ставки ПДФО.

Модель концепції податкової реформи, запропонована Міністерством Фінансів України передбачає оподаткування доходів, які перевищують розмір мінімальної заробітної плати. На нашу думку таке нововведення не зовсім доречно, адже дана модель передбачає збереження ПСП як інструменту економічної підтримки соціально незахищених верств населення, до того ж не оподаткування доходів, які не перевищують розміру мінімальної заробітної плати в умовах уніфікації та підвищення ставки ПДФО до 20% може спровокувати тінізацію заробітної плати шляхом приховання її частини, що перевищує обсяг мінімальної заробітної плати [1].

Модель концепції податкової реформи, запропонована Комітетом Верховної ради з питань податкової та митної політики передбачає уніфікацію та зниження ставки ПДФО до 10% без обмежень розміру доходів, тобто оподаткування за зниженою ставкою доходу «з першої гривні отриманого доходу» за умови відмови від ПСП. Таким чином даній моделі притаманні елементи фіскальної лібералізації, однак постає питання про високий ризик дефіциту бюджету за рахунок зниження ставки ПДФО, однак колектив розробників даної моделі розраховує на компенсацію втрат бюджету від зниження ставки ПДФО за рахунок детінізації заробітної плати [2].

На нашу думку, самим лише зниженням ставки неможливо досягти ефекту детінізації доходів, адже причиною приховання частини заробітної плати в Україні є велике навантаження на фонд оплати праці. Великого значення набуває питання справляння ЄСВ. Саме діюча система справляння ЄСВ в значній мірі стала причиною тінізації заробітної плати, адже в даних умовах нарахування на фонд оплати праці в десять разів перевищує утримання із заробітної плати робітника. На нашу думку в умовах євроінтеграції необхідно збалансувати навантаження ЄСВ на фонд оплати праці та на виплату заробітної плати. Однак, пропонувані моделі ґрунтуються на перекладанні навантаження з ЄСВ на фонд оплати праці з повною відмовою від утримання ЄСВ. Обидві моделі передбачають нарахування ЄСВ на фонд оплати праці на рівні 20%, а модель запропонована Міністерством Фінансів України передбачає з 2018 р. введення податку на заробітну плату на рівні 20% шляхом об'єднання ПДФО та ЄСВ. Безперечно такі заходи в перспективі зменшать навантаження на заробітну плату взагалі, однак дискусійним є питання щодо компенсаторів податкових втрат бюджету та дефіциту Пенсійного фонду України у зв'язку зі зменшенням фіскального зиску ПДФО та ЄСВ. Розробники даної концепції розраховують на автоматичне включення компенсатора детінізації заробітної плати та повне покриття фіскальних недоїмок з ЄСВ та ПДФО, нашу думку в нинішніх складних умовах розвитку економіки та досить низької платіжної дисципліни податкових агентів автоматичне включення компенсатора детінізації заробітної плати не відбудеться.

В рамках діючої моделі доходи фізичних осіб у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами — платниками податку на прибуток підприємств оподатковуються ПДФО за ставкою 5%, уніфікація ставок за пропонуваними моделями може призвести до зменшення обсягу дивідендів, що підлягають виплаті, та спонукати до використання інших форм розподілу прибутку[3].

Таким чином, узагальнюючи пропонувані моделі щодо ПДФО, робимо висновок про те, що обидві моделі зводяться до уніфікації ставки податку, однак Міністерство Фінансів України пропонує підвищення податкового тиску з ПДФО, а Комітет Верховної ради з питань податкової та митної політики – зменшення податкового тиску з ПДФО.

На нашу думку модернізацію податкової системи в частині оподаткування доходів фізичних осіб слід проводити зі застосуванням комплексу заходів, які стосуються методики справляння та перерозподілу фіскального навантаження між платником податку та податковим агентом, забезпечити їх зацікавленість у чесному та достовірному веденні обліку заробітної плати та повної і своєчасної сплати зобов'язань, необхідно створити сприятливий фінансовий клімат в державі, забезпечити стабільність податкового законодавства та дуже важливо вдосконалити фінансовий, а в тому числі, податковий контроль.

Використані джерела:

1. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/organi-v-kompetencii-mfu/derzhavna-sluzhba-finansovogo-monitoringu-ukraini>

2. Офіційний сайт Комітету Верховної ради з питань податкової та митної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/index>

3. Податковий кодекс України - Верховна Рада України Редакція від 20.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Дубовик О.Ю.

Одеський національний економічний університет

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ТЕОРІЙ ПОДАТКІВ

Розвиток економічних теорій у податковій сфері безпосередньо пов'язаний з розвитком держави та зміною характеру використання державних доходів. Процес оподаткування здійснюється державою та залежить від ступеня її розвитку. Тому дослідження природи податків, необхідності їх застосування вивчалось у межах вчення про державу та було обумовлено потребами держави та суспільства.

Податкові теорії являють собою моделі побудови податкових систем держави різного ступеня узагальнення. Пік у створенні наукових шкіл та розвитку податкових теорій припадає на XVIII— XIX ст.: держава почала приймати активну участь у вирішенні проблем економічного регулювання, розподілу доходів, соціального забезпечення, і виникає необхідність створення податкової ідеології. На початку XX ст. набули широкого розповсюдження концепції активного державного втручання в економіку, у тому числі із застосуванням податкових інструментів, що істотно вплинуло на розвиток сучасних теорій податків.

Сьогодні можна виділити два основних напрямки економічної думки щодо податкових теорій - кейнсіанський та неокласичний.

Кейнсіанська теорія базується на постулаті, що податки є головним важелем регулювання економіки і виступають однією зі складових її успішного розвитку. Держава повинна за допомогою бюджетної політики, маніпулюючи податками та державними витратами, здійснити свій керівний вплив на споживання і повну зайнятість населення і таким чином регулювати циклічні коливання економіки.

Неокласична теорія базується на лібералізації методів державного регулювання економіки. Податкам при цьому відводиться другорядна роль: вони не повинні впливати на діяльність господарюючих суб'єктів, обмежувати їх свободу, яка ґрунтується на приватній власності. Основна ідея всіх неокласичних теорій полягає у пошуках методів зниження інфляції і надання більшої кількості податкових пільг корпораціям і тій частині населення, яка формує споживчий попит на ринку.

У 50-60-ті роки XX ст. у межах теорії некейнсіанства була зроблена спроба синтезувати вчення Кейнса з неокласичними моделями економіки. На підставі розробок некейнсіанства у розвинених державах відбулося коригування програм державного регулювання, які проводилися в рамках дії «вбудованих стабілізаторів» (регулювання прибуткового оподаткування, заробітної плати, роздрібних цін, страхування тощо). Представники цієї теорії вважають, що механізм податкового регулювання має бути побудованим на основі зміни рівня податків як засобу проведення антициклічної політики: зниження їх у періоди спаду економіки, підвищення в роки поживлення і підйому з метою стримування ділової активності [1, с. 23-24].

На сучасному етапі розвитку економіки стає все складніше здійснювати ефективне оподаткування, оскільки фактори виробництва, насамперед капітал, набувають величезну мобільність і можливості переливу. У межах своєї теорії глобалізації (кінець XX – XXI ст.) видатний американський економіст Віто Танзі називає вісім «фіскальних термітів», які роз'їдають основи сучасної податкової системи країни: електронна комерція, електронні

гроші, внутрікорпораційна торгівля, офшорні фінансові центри, деривативи і хеджеві фонди, нездатність оподатковувати фінансовий капітал, зростаюча зарубіжна діяльність індивідів, включаючи інвестування заощаджень за кордон, покупки за кордоном [2].

Для усунення цих проблем В. Танзі запропонував ввести спеціальні податки (наприклад, податки Тобіна) на іноземні трансакції та застосовувати інші аналогічні заходи. Це дозволило б різко обмежити транскордонні валютні спекуляції, зробивши велику частину з них не вигідними, і зменшити їх шкоду, особливо для країн, що розвиваються. Але цей податок буде ефективним тільки при умові застосування в усіх країнах, оскільки в іншому випадку валютна торгівля переміститься в країни і регіони, де цей податок не введений.

Транснаціональні податки ще юридично не існують, але в умах наукової і політичної еліти вони вже сформувалися. Ці податки повинні відповідати одному загальному принципу – база оподаткування повинна бути якомога щирою, а податкова ставка – найнижчою.

Американський економіст Дж. Робертсон висунув пропозицію про введення «глобальних податків», які б застосовувалися в усіх країнах світу, до яких доцільного віднести:

- податки та збори на використання міжнародних ресурсів, таких, як океанічне рибальство, добування на материковому шельфі, освоєння морських, повітряних просторів і відкритого космосу, використання електромагнітного поля;
- податки та збори на діяльність, що забруднює і руйнує навколишнє середовище;
- податок на військові витрати і торгівлю зброєю;
- більш уніфіковані податки у відношенні угод у рамках світової торгівлі; уніфікований податок на міжнародні операції з обміну валютою [3].

Сучасні процеси глобалізації економіки суттєво впливають на розвиток податкових теорій та податкові системи держав. Враховуючи розширення міжнародних економічних зв'язків, надзвичайно важливо модифікувати податкові системи різних країн з урахуванням вимог глобального світового економічного і соціально-політичного простору. Ряд міжнародних ініціатив у цьому напрямку вже розглядається країнами ОЕСР, Європейського Союзу, окремими державами та їх об'єднаннями.

Використані джерела:

1. Податкова система: Навч. посібник / За заг. ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
2. Tanzi V. Globalization, Technological Developments, and the Work of Fiscal Termites / V. Tanzi // IMF Working Paper 00/181 Washington: International Monetary Fund, 2000.
3. Robertson J. The New Economics of Sustainable Development: A Briefing for Policy Makers / J. Robertson. – London: Kogan Page, 1999. – P. 120-121.

Жданова Л.Л.
Одеський національний економічний університет

ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ ТА ЕКСПОРТООРІЄНТАЦІЯ В УМОВАХ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ТА НОВОЇ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

С початку ХХІ століття процес підвищення рівня індустріального розвитку економіки охопив як розвинуті країни, так і країни наздоганяючого типу розвитку. Стосовно розвинутих країн мова йде навіть про Третю промислову революцію, тоді як у пострадянських країнах цей процес частіше трактують як нову індустріалізацію. Індустріальний розвиток потребує ресурсів для створення нових виробничих потужностей.

Цілком зрозуміло, що вітчизняних ресурсів як у вигляді валюти, так і у вигляді нової техніки, технології, кваліфікованих спеціалістів не вистачить для модернізаційних змін у всіх галузях і сферах економіки. Необхідну техніку, технологію, комплектуючі потрібно купувати на світовому ринку, а відповідні платіжні засоби отримувати, експортуючи власну продукцію.

У зв'язку з цим постає питання: яка економічна політика більше сприяє підвищенню рівня індустріального розвитку – експортоорієнтована, або спрямована на імпортозаміщення. Деякі дослідники для прискорення економічного розвитку вважають необхідним імпортозаміщення. Прибічники цієї ідеї звертають увагу на те, що воно дозволяє змінити структуру власної економіки, відмовитися від сировинного експорту. Така економічна політика застосовувалася у 30-ті роки ХХ століття у СРСР. На той час, коли темпи науково-технічного прогресу були нижчими, ніж сьогодні, політика імпортозаміщення, дійсно, дозволила у короткий термін здійснити індустріалізацію, створити власну важку промисловість, машинобудування, енергетику. Разом з тим політика імпортозаміщення орієнтує виробників на продукцію, яка вже існує на світовому ринку. Відтворення такої продукції у країні-реципієнті потребує часу для створення виробництва, підготовки персоналу. За цей час творці цієї продукції встигають її оновити або навіть відмовитися від неї задля просування на ринок новітньої продукції. Таким чином, роблячи ставку на імпортозаміщення, країна прирікає себе до вічної гонки за лідером і до вічного відставання від нього. Крім цього, така економіка опиняється дуже ізольованою від світового ринку, зорієнтованою на свої власні потреби та ресурси, які не порівнює зі світовими аналогами. Проте інноваціями слід вважати не те, що є новим у місцевому масштабі, для даного національного ринку, а те, що відрізняється принциповою новизною для глобальної економіки. У протилежному випадку, зусилля інженерів, технологів будуть спрямовані на те, щоб відкрити вже відомі речі. Такий тип розвитку веде до вічного відставання. Роблячи ставку на імпортозаміщенні певних товарів, виробники уникають конкуренції на світовому ринку. Такі «тепличі» умови ведуть у перспективі до відставання їх продукції від закордонних аналогів. Досить ще свіжий приклад – деякі галузі машинобудування СРСР, продукція яких мала попит на замкненому від світової конкуренції власному ринку. Проте, як тільки ця замкненість була скасована, зіставлення продукції цих галузей зі світовими зразками виявило її неконкурентоспроможність.

З часів індустріалізації СРСР змінилися умови виробництва, прискорилися темпи змін, загострилася конкуренція. Світовий досвід показує, що успіху досягли країни, які зробили ставку на експортну орієнтацію свого виробництва. Таку економічну політику не можна вважати випадковою. Саме про це каже економічна теорія. Використання абсолютних та відносних, порівнянних переваг вітчизняного виробництва набагато корисніше, ніж орієнтація на власні сили у всьому різноманітті галузей. Сферою, у якій Україна має економічні переваги, дослідники називають сільське господарство, перш за все, аграрний сектор. Протягом усього ХХІ століття вітчизняні аграрії нарощують як обсяги виробництва, так і обсяги продажу своєї продукції на світовому ринку. Нині лідерами світового ринку зерна являються розвинуті індустріальні країни. Лідерські позиції вони утримують завдяки забезпеченню власного сільського господарства необхідною технікою власного же виробництва. Інакше кажучи, сучасне сільське господарство ефективно функціонує як складова частина агропромислового комплексу. Українське сільське господарство працює на іноземній техніці. Зростання аграрної сфери потребує більше техніки, яку придбають на світовому ринку. Однак, зерновий ринок – це ринок стандартизованої продукції. Головною формою конкуренції на такому ринку є цінова конкуренція. На відміну від нього, ринок сільськогосподарської техніки – це ринок диверсифікованої продукції, на якому переважає нецінова конкуренція. За таких умов для сплати за техніку доводиться віддавати все більше і більше власного зерна. Отже, ефективне використання економічних переваг власного сільського господарства потребує вітчизняного виробництва для нього відповідної техніки. В результаті постає проблема імпортозаміщення. Однак, характеризуючи це імпортозаміщення,

необхідно враховувати характер сучасного етапу індустріального розвитку, революційні зміни у техніці та технологіях. За таких умов створювати власне сільськогосподарське машинобудування необхідно лише як нову галузь промисловості, а не як галузь, яку відновлюють на базі залишків радянського сільськогосподарського машинобудування. Орієнтація такого виробництва не лише на потреби внутрішнього ринку, але й на потреби світового дозволила би економіці зробити індустріальний ривок.

Такими чином, навіть розробляючи політику імпортозаміщення, необхідно робити ставку на найновітніші досягнення науково-технічного прогресу, розгортання масового виробництва нових, перспективних моделей даної продукції та прагнути бути на світовому ринку першим її виробником та експортером. Саме так будувалася політика експортоорієнтованого промислового виробництва країн, які за короткий час змогли підвищити рівень розвитку економіки, забезпечивши одночасно зростання добробуту населення. При цьому необхідно враховувати і подальші рекомендації економічної теорії – базувати свою економічну політику на виробництві для світового ринку переважно кінцевої продукції з максимальною часткою доданої вартості.

Засадко В.В.

Національний інститут стратегічних досліджень

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ УРБАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Особливості сучасної урбанізації полягають в її динамізмі, в активному впливі на формування соціального простору, у виникненні нових форм організації міського життя, що стають центрами не лише державного, а подекуди й міжнародного, світового значення. Ці тенденції дозволяють говорити про урбанізацію як про глобальний процес, сутність якого обумовлена не тільки зростанням міського населення, а й концентрацією найважливіших економічних, фінансових і політичних функцій у найбільших містах світу.

Інтенсивний приплив населення в міста, зосередження в них різноманітних видів діяльності, розростання великих міст і агломерацій, урбанізація сільській місцевості викликають загострення соціальних суперечностей, які, своєю чергою, призводять до міжнаціональних, культурних, економічних та політичних конфліктів. Ці та багато інших рис глобальної урбанізації, які повною мірою можна віднести і до України.

Міста є потужними фінансовими, промисловими і комунікаційними центрами, де зосереджений і динамічно розвивається значний виробничий, інноваційний, соціальний та культурний потенціал. Але водночас для щільно населених міст характерні проблеми формування раціональної структури споживання, ефективної системи видалення та переробки промислових та побутових відходів, надійної системи життєзабезпечення, удосконалення міської інфраструктури, диверсифікації містоутворювальної бази. Розвиток урбанізації створює нові потреби в товарах та послугах, інфраструктурі, зайнятості, а отже формує нові виклики, ризики та загрози для економічної безпеки держави та регіонів, що актуалізує потребу в дослідженні взаємозв'язку урбанізаційних процесів з економічною безпекою.

У дослідженнях низки науковців (Гаддад Л., Гарретт Джю, Руел М. [1]), присвячених виявленню впливу урбанізації на продовольчу та соціальні складові економічної безпеки держави та її регіонів, встановлено, що стрімке зростання частки міського населення призводить до скорочення продовольчого забезпечення як міського, так і сільського населення. Причому загрози продовольчій безпеці є більш відчутними для вразливих

категорій населення у містах, що своєю чергою знижує якість життя і створює соціальне напруження. Реннер М. [2] акцентує увагу на деструктивному впливі урбанізації, що проявляється у безробітті, зростанні злочинності та погіршенні криміногенної ситуації, ускладненні забезпечення житлом. Гілберт А. [3] стверджує, що немає послідовного або значимого взаємозв'язку між урбанізацією і економічною безпекою, і приходиться до висновку, що успіх міста, урбанізованої території або нездатність створити безпечне середовище залежить не від самого процесу урбанізації, а від конкретних заходів регіональної і місцевої політики щодо зміцнення безпеки населення у розрізі усіх її основних складових (соціальної, виробничої, екологічної тощо).

В Україні дедалі більше зростає роль інтегративних факторів процесу урбанізації, а його сфера, раніше локалізована в містах, поширюється на сільську місцевість, охоплюючи все суспільство загалом. В Україні найвищий рівень урбанізації характерний для східних регіонів. Так, у Донецькій області рівень урбанізації – 90%, Луганській – 86%, Дніпропетровській – 83%. Найнижчим цей показник є в Закарпатській області – 37%. А за регіональним розподілом густоти розміщення міст в Україні (кількістю міст в розрахунку на 1 тис. кв. км) лідирують навпаки західні області України [4].

Спад виробництва, дестабілізація соціально-економічного і фінансового стану в Україні послабили економічну безпеку міст. Нині майже всі міста України потерпають від таких загальних проблем, як: низький рівень соціального розвитку; недостатня завантаженість потужностей промислових підприємств; низькі темпи будівництва житла, об'єктів соціальної інфраструктури; слабка диференціація містоутворювальної бази, нестача робочих місць, нерозвиненість сфери обслуговування, що ускладнює ситуацію на ринку праці та демографічні проблеми міст; недостатньо розвинена система водопостачання і каналізаційних мереж; незадовільний стан дорожнього господарства; низький рівень благоустрою міст, незадовільна ситуація зі збиранням і знешкодженням твердих побутових відходів; недостатність тепло-, енергопостачання і ресурсозбереження; низький професійно-кваліфікаційний рівень управлінських кадрів.

Деякі висновки можна зробити на основі аналізу динаміки рівня урбанізації в Україні та інтегрального показника економічної безпеки держави. Так, варто припустити, що ці показники мають обернений зв'язок, однак ця гіпотеза потребує детального дослідження, зокрема в аспекті взаємозв'язків складових економічної безпеки з динамікою частки міського населення в регіонах України.

Використані джерела:

1. Marie T. Ruel, James L. Garrett, and Lawrence Haddad. Rapid urbanization and the challenges of obtaining food and nutrition security / Nutrition and Health in Developing Countries. Nutrition and Health Series. – 2008. – P. 639-656 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.researchgate.net/publication/49807224_Diarrheal_Diseases/file/60b7d51b682ded8b0c.pdf#page=663.
2. Michael Renner. Environmental and Social Stress Factors, Governance, and Small Arms / Urbanization, Population, Environment, and Security. A Report of the Comparative Urban Studies Project. – P. 51-72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnacq621.pdf#page=77.
3. Gilbert A. Urbanization and Security / Urbanization, Population, Environment, and Security. A Report of the Comparative Urban Studies Project. – P. 73-94. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnacq621.pdf#page=77.
4. Соціально-економічне становище регіонів України. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sestr.htm.

Ілікчієва О. І.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Однією із складових процесу глобалізації світової економіки є міграція трудової сили. Вона охопила практично всі країни і континенти. Формування глобального ринку праці є результатом зростання міжнародної мобільності трьох основних факторів виробництва - інформації, капіталу та праці. І якщо для України перші два фактори важко назвати ключовими в даному процесі, то праця, а саме її відтік з країни, виходить на перший план.

Трудова міграція є природним процесом ринкових відносин. Однак Україна стала одним із основних трудових донорів для країн Західної Європи, тоді як ринок праці самої держави потребує фахівців практично у всіх галузях економіки [1].

Основними причинами таких тенденцій є:

1. Складне соціально-економічне становище (бідність, незабезпеченість робочими місцями, низький рівень реальної заробітної плати та нестабільність політичної та економічної ситуації).

2. Значний розрив між рівнем розвитку України та інших країн світу (особливо це проявляється через нерівномірність процесу нагромадження капіталу в окремих країнах).

3. Диференціація цін на аналогічні види товарів та послуг, зокрема, різниця між оплатою однорідної за кількісними і якісними показниками праці в різних країнах. В умовах зростаючих вимог до найманих працівників, та частина населення, яка отримала вищу освіту і ефективно застосовує свої знання у практичній діяльності, значно підвищує свою ціну на ринку праці. І тоді вони надають перевагу роботі за фахом в тих країнах, де заробітна плата буде в кілька разів вище.

4. Практична відсутність перспектив застосування своїх інтелектуальних, творчих здібностей у різних сферах господарства, а також ряд причин гуманітарного, культурного, екологічного, психологічного, правового порядку, які будуть посилюватися в міру вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку країн.

5. Існує суттєва незбалансованість між обсягами і структурою попиту на робочу силу молоді та обсягами і структурою її пропозиції. Гарантований ринок праці молоді нині занадто звужений і здійснюється в межах порівняно невеликої кількості виділених робочих місць. Велика частка молоді, яка не витримала конкурентної боротьби з представниками старших вікових поколінь, виштовхується на нерегульований ринок праці. Тому молодь знаходиться в значно гіршому становищі щодо соціального захисту від безробіття порівняно з іншими представниками робочої сили і значна її частина змушена виїжджати за кордон [2].

До негативних наслідків трудової міграції можна віднести:

- 1) пряма втрата людського капіталу;
- 2) бажання приховати одержувані доходи, несплата податків;
- 3) нелегальна міграція;
- 4) уповільнення темпів розвитку науково-технічного прогресу в зв'язку з чисельною інтелектуальною еміграцією українських вчених за кордон;
- 5) виникнення політичних та економічних претензій до нашої країни в зв'язку із збільшенням нелегальної трудової еміграції українців;
- 6) використання наших громадян за кордоном на низькокваліфікованих, важких роботах зі шкідливими умовами праці, наявність випадків їх дискримінації та

експлуатації з боку місцевих роботодавців, що призводить до зниження кваліфікації працюючих мігрантів;

7) поширення випадків зловживань та обман громадян приватними агентствами з працевлаштування.

Проте, вплив міграційних процесів може носити і позитивний характер:

1. Набуття мігрантами знань, досвіду, освоєння нових технологій, професій, систем організації виробництва та джерел фінансування. Після повернення додому, як правило, вони поповнюють ряди середнього класу, вкладаючи зароблені кошти у власну справу, створюючи додаткові робочі місця.

2. Надходження в Україну додаткової іноземної валюти шляхом грошових переказів трудових емігрантів та інвестування коштів в економіку через створення спільних підприємств з іноземними засновниками.

3. Знижує рівня безробіття на українському ринку праці.

4. Сприяння інтеграції України до міжнародного ринку праці через міждержавний обмін робочою силою тощо.

Останнім часом поширюється думка, що міграція сприяє розвитку економіки України. Проте це можливо при веденні ефективної політики щодо спрямування праці українців за кордоном на користь України.

Отже, на сучасному рівні розвитку нашої держави надзвичайно актуальним є питання щодо врегулювання міграційних процесів. Важливим є залучення іноземного інтелектуального капіталу, стимулювання повернення своїх співвітчизників і формування належної законодавчої бази для створення і розвитку інтелектуального капіталу на Україні, що сприятиме і загальному покращенню і прогресивному розвитку країни.

Використані джерела:

1. Нітова М. А. Особливості міграції населення України [Електронний ресурс] / М.А. Нітова. – Режим доступу до ресурсу: www.rusnauka.com.

2. Лиман Д. Ю. Вплив міграційних процесів на економіку України [Електронний ресурс] / Д.Ю. Лиман. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2010/Economics/65385.doc.htm.

3. Вересюк С.М. Міжнародна трудова міграція в умовах глобалізації: українські реалії [Електронний ресурс] / С.М. Вересюк. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63470.doc.htm.

*Глюхіна В.В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інтенсифікація міжнародного економічного співробітництва, зокрема в рамках підписаної в 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (економічна частина), актуалізує проблему конкурентоспроможності національної економіки, створення та підтримання конкурентних переваг, підвищує вимоги до державної економічної політики, спрямованої на формування умов забезпечення і підвищення конкурентоспроможності національних економічних суб'єктів. Формування постіндустріального суспільства посилює роль знань і науки в економіці, прискорює інноваційні процеси і зумовлює зміну механізму конкуренції. Україна може досягти конкурентних переваг національної економіки лише впроваджуючи досягнення науки і

техніки, яка стає двигуном посилення конкурентоспроможності національної економіки, зумовлює потребу в ухваленні чіткого та прозорого законодавства у сфері інновацій та інтелектуальної власності. Чинні законодавчі акти у сфері науки і техніки досить суперечливі, безсистемні та не відповідають інноваційним пріоритетам розвитку економіки. В законодавстві необхідні інституціональні зміни, які стимулюватимуть створення і розвиток національних конкурентних переваг на інноваційній основі та вирішуватимуть основні проблеми недієздатності інноваційної системи в Україні. Одна з основних проблем - це брак попиту на науково-технічні розробки, що пов'язують з відсутністю законодавчо закріпленого та дієвого механізму стимулювання інноваційної діяльності підприємств. Для вирішення цієї проблеми необхідно: законодавчо затвердити пріоритети розвитку національної інноваційної системи України та ієрархію ключових напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності; масштабно модернізувати виробництво в усіх галузях народного господарства з врахуванням сучасних екологічних та ресурсозберігаючих технологій; передбачити комплекс податкових, кредитних та митних пільг, створити механізм участі держави у покритті ризиків пов'язаних з інноваційною діяльністю; розробити макроекономічний план посилення національної конкурентоспроможності, яка має ґрунтуватися на інноваціях.

Сучасний погляд на конкурентоспроможність національної економіки та чинники її досягнення потребує розроблення нових пріоритетів та орієнтирів в стратегії соціально-економічного розвитку країни. Під стратегією інноваційного розвитку розуміють сукупність дій держави і суспільства щодо активізації інноваційних процесів у країні з метою створення ефективної економічної системи. У розвинених країнах світу інноваційний розвиток перетворився на головне джерело економічного зростання, яке, в свою чергу, розширює можливості для появи нових технологій та дає можливість збільшувати інвестиції в освіту, яка є основою інновацій. Є три типи стратегій застосування інновацій для формування конкурентних переваг: запозичення, перенесення та нарощування. Перенесення – це впровадження досягнень зарубіжного науково-технічного потенціалу у власній економіці. Запозичення - це освоєння виробництва іноземної високотехнологічної продукції з використанням власних дешевої робочої сили та науково-технічного потенціалу. А нарощування – це створення нової високотехнологічної продукції на основі досягнень власного науково-технічного потенціалу та залучення іноземних фахівців.

В Україні домінують стратегії перенесення та запозичення, тоді як дійсно інноваційна продукція створюється стратегією нарощування. За даними Харківської філії НІСД така продукція становить лише 4% усіх наших інновацій, а всього в Україні працює близько 200 інноваційних промислових підприємств [3, с. 103]. З кожним роком скорочується частка інноваційно-активних підприємств. В середньому, за останні роки, інновації здійснювали тільки 10% підприємств від їх загальної кількості. Тобто 90% продукції, що виробляється в Україні, не має відповідного науково-технологічного забезпечення, а на світовому ринку високотехнологічної продукції частка української наукоємної продукції становить лише 0,1% [4, с. 68]. За експертними оцінками, в Україні на частку 3-го і 4-го укладів припадає 95% загального обсягу виробництва. Водночас на частку 5-го технологічного укладу припадає до 5% загального обсягу. А це означає, що вітчизняна економіка залишається на індустріальній стадії і повністю не вичерпала можливостей цієї стадії. Інвестуючи в низькі технології, Україна буде модернізувати економіку безрезультатно, так і не наздогнавши розвинені країни.

Отже, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах можливе тільки за рахунок інноваційних факторів, що передбачає відповідні інституційні умови, створення яких залежить від спільної злагодженої й ефективної діяльності держави, населення та підприємництва. Сприятливі інституційні умови

забезпечать основу для подальшого саморозвитку національної інноваційної системи та підвищення конкурентоспроможності економіки.

Використані джерела:

1. Варналій З.С., Конкуренція і підприємництво: [монографія] / З.С. Варналій. - К.: Знання України, 2015.
2. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн : теорія та механізм реалізації : [монографія] / Л.Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2004.
3. Власюк О.С. Інноваційна стратегія українських реформ: стан і перспективи // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1. – С. 102-105.
4. Закружецька І. Форми і методи державного регулювання інноваційної діяльності // Вісник ТДЕУ. – 2006. – № 4. – С. 68-73.

Крикун М.В.

Черкаський державний технологічний університет

СУТЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА ПЕРІОД 2014 – 2020 РР.

Регіональна політика спрямована на регіони і міста ЄС, з метою прискорення економічного зростання і поліпшення якості життя шляхом стратегічних інвестицій. Це також активна форма солідарності, яка фокусується на підтримку менш розвинених регіонів. Для того, щоб досягти цих цілей, і задовольнити різноманітні потреби в галузі розвитку в усіх регіонах ЄС, було виділено 351,8 млрд. €- майже третина від загального бюджету ЄС - було встановлений на політику гуртування на 2014-2020 рр.

Фінансування регіональної політики ЄС фокусується за 4 пріоритетами:

1. Дослідження та інновації. Просування інновацій є центральним елементом в програмах Єдиної політики на 2007-2013 роки, де 86,4 млрд. € або майже 25% від загальної суми йдуть до інновацій в широкому сенсі. Цей пріоритет і далі зміцнюватиметься в новий період 2014-2020 програмування, де 30% від загального обсягу будуть витрачені для інновацій в широкому сенсі.

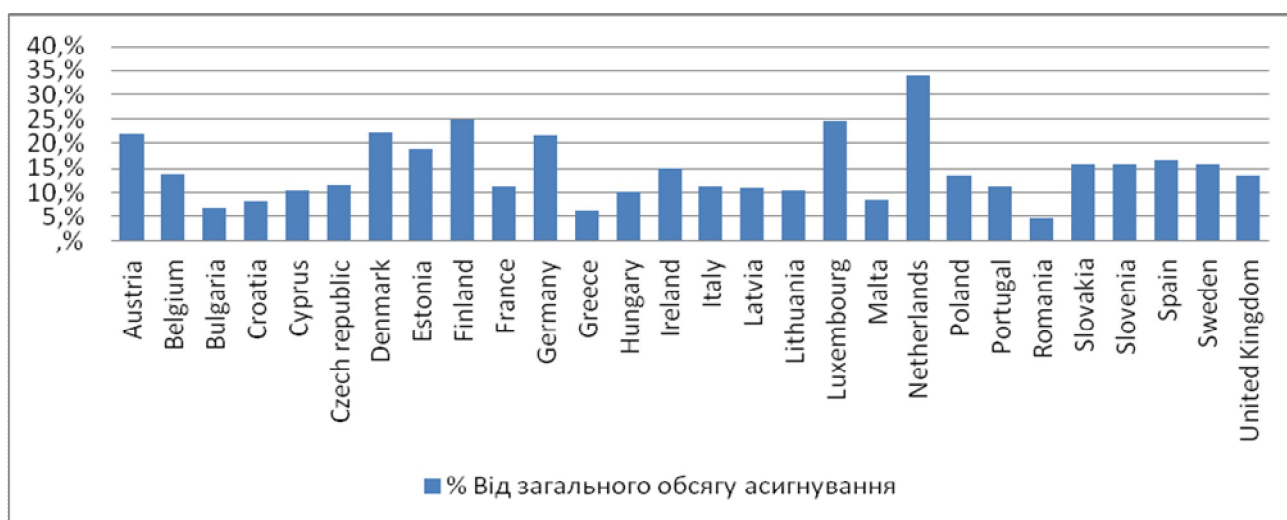

Рис. 1.1 Виділення коштів по країнам на дослідження та інновації на 2014-2020 рр.

2. Інформаційні та комунікаційні технології. Європейський фонд регіонального розвитку буде приділяти першорядну увагу: розширення широкосмугового зв'язку та розгортанню високошвидкісних мереж, розвитку інформаційних і комунікаційних

продуктів і послуг електронних комерційних технологій, зміцнення інформаційно-комунікаційних технологій для додатків електронного уряду, електронного навчання, електронної культури та електронної охорони здоров'я.

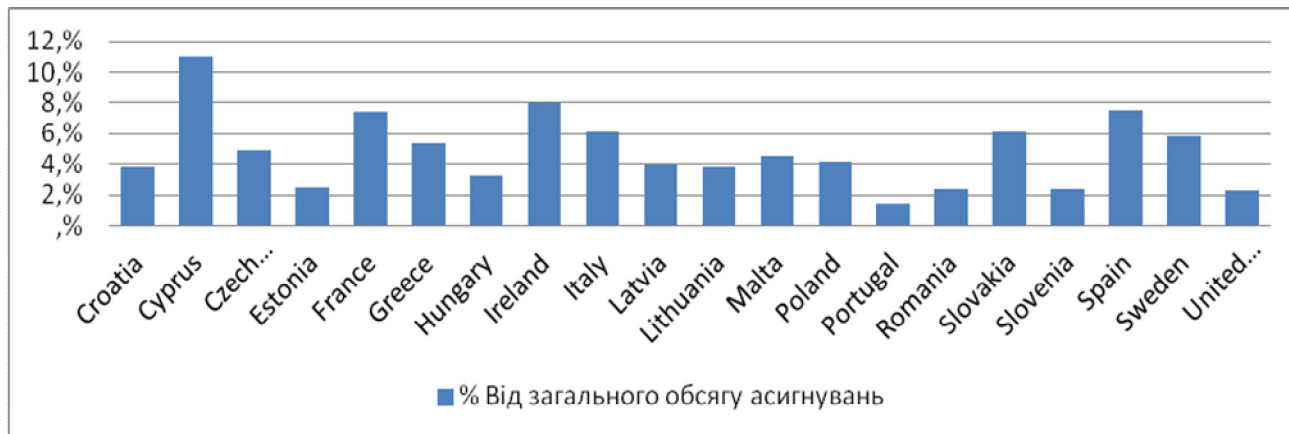

Рис. 1.2 Виділення коштів по країнам на інформаційні та комунікаційні технології на 2014-2020 рр.

3. Розвиток конкурентоздатності малого і середнього бізнесу. 57 млрд € або близько 20% фінансування з Європейського фонду регіонального розвитку буде присвячено на розвиток конкурентоздатності малого і середнього бізнесу. Інвестиції спрямовані на: фінансовий доступ до інвестицій через гранти, кредити, венчурний капітал, підтримка бізнесу на інформаційні та мережеві можливості, транскордонні партнерства, поліпшення доступу до глобальних ринків.

Рис.1.3 Виділення коштів по країнам на інформаційні та комунікаційні технології на 2014-2020 рр.

4. Низьковуглецева економіка. Політика гуртування відіграє важливу роль у підтримці переходу ЄС на низько-вуглецеву економіку, відповідно до Енергетичної стратегії союзу. За період 2014-2020 фінансування, Європейським фондом регіонального розвитку потрібно державам-членам виділити обов'язкову мінімальну частку наявних коштів до низьковуглецевої економіки: 20% національних ресурсів ЕФРР в більш розвинених регіонах, 15% у країнах з перехідною регіонів 12% в менш розвинених регіонах.

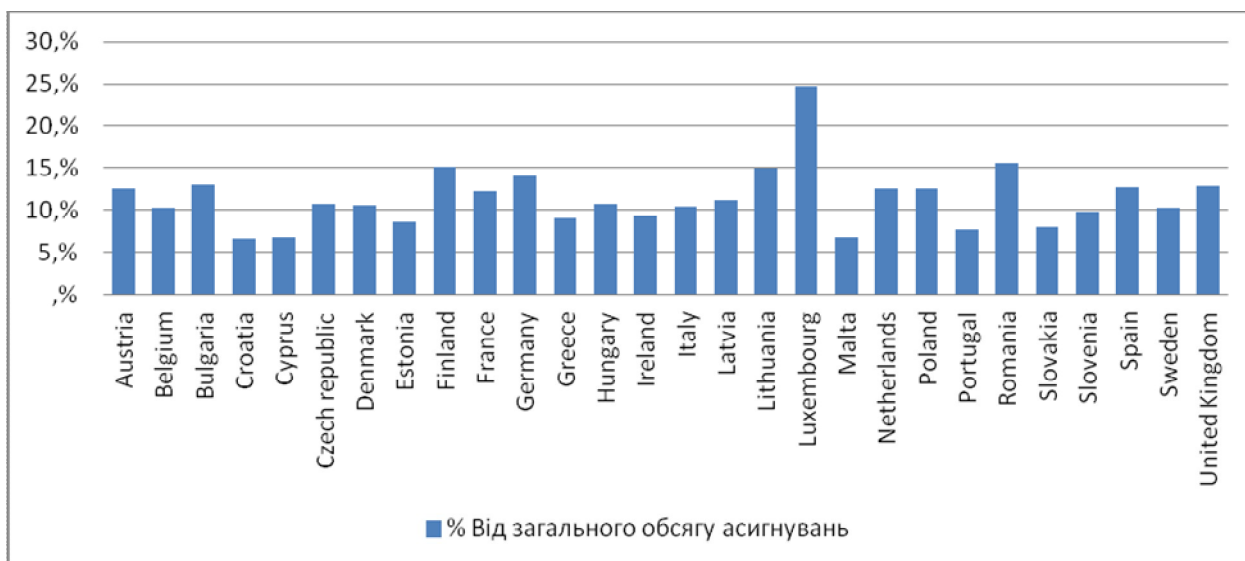

Рис. 1.4. Виділення коштів по країнам на низько-вуглецеву економіку на 2014-2020 рр.

Регіональна політика робить сильний вплив у багатьох областях. Її інвестиції допоможуть досягти багато цілей в політиці ЄС і доповнює політику в таких сферах, що стосуються освіти, зайнятості, енергетики, навколишнього середовища, єдиного ринку, дослідження та інновації.

Використані джерела:

1. Regional policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/pol/reg/index_en.htm

Літвінов О.С.

Одеський національний економічний університет

СУТНІСТЬ ВІДТВОРЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Економічне відтворення – це постійно повторюваний процес відтворення всіх елементів економічної системи, а саме продуктивних сил, виробничих та економічних відносин, в їхній взаємообумовленості та взаємозапереченні. Економічне відтворення забезпечує відновлення виробництва та споживання як матеріальних благ, так і самих продуктивних сил і економічних відносин. Необхідність відтворення полягає в тому, що для здійснення процесу діяльності підприємству потрібні ресурси, але вони із часом зменшують свої споживчі якості, що призводить до необхідності їх відновлення.

Існує два підходи до визначення відтворення ресурсів підприємства. Перший підхід передбачає визначення відтворення ресурсів, як характеристики обігу їх вартості. Так, О.В. Кленін під відтворення основного капіталу розуміє процес безперервного відшкодування вартості основних засобів та нематеріальних активів за рахунок амортизаційного фонду, їх оновлення на новій технічній, технологічній та програмній основі, а також зростання вартості основного капіталу за рахунок частини створеного додаткового продукту [1, с.8]. Однак натуральне і вартісне відновлення не обов'язково призводять до відновлення споживчих якостей об'єкту дослідження.

Прибічники іншого підходу вважають відтворення процесом кругообігу не вартості, а споживчої вартості. Кругообіг вартості лише виступає фінансовим забезпеченням процесу відтворення. Так, Н.В. Кравчук під відтворенням засобів праці розуміє процес виконання робіт з перетворення, удосконалення, оновлення засобів праці, приведення їх у відповідність

із новими вимогами, нормами та технічними умовами з метою підвищення рівня якості продукції та робіт з підтримання засобів в робочому стані, з метою зниження витрат на їх обслуговування [2, с.96]. Р.В. Сазонов відтворенням основних фондів вважає процес усунення морального та фізичного зносу основних фондів через загальну сукупність взаємопов'язаних та упорядкованих між собою відтворюваних відносин, що органічно взаємозалежать від параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств та умов його економічної діяльності на ринку на основі капітального ремонту, модернізації, модифікації або повної заміни працюючих основних фондів, що в кінцевому результаті призведе до підвищення соціально-економічної ефективності підприємства в цілому [3, с.323-325].

Погоджуючись із авторами, які під відтворенням розуміють процес відновлення споживчої вартості, пропонуємо власне визначення відтворення. Відтворення – це безперервний процес відновлення споживчих якостей об'єкту дослідження. Безперервність процесу відновлення обумовлена безперервністю процесу зносу об'єкту дослідження. Відновлення передбачає оновлення існуючих або створення нових споживчих якостей з метою усунення зносу об'єкта дослідження.

Особливістю сучасного розвитку економічних відносин є підвищення ролі об'єктів нематеріальних ресурсів підприємства (далі НМР). Під НМР розуміють такі умови, складові діяльності підприємства, які не мають матеріальної форми. НМР за своєю сутністю не мають матеріально-речової форми, що й ускладнює осмислення процесу їх відтворення. Але ж НМР, як і будь-які інші види ресурсів необхідно відновлювати протягом часу, оскільки без цього вони із часом втрачають свої споживчі якості. В разі, якщо НМР не будуть відтворюватись підприємство не зможе відтворювати всі інші фактори виробництва й економічні відносини та не зможе здійснювати підприємницьку діяльність.

Необхідність відтворення стосується всіх видів НМР, як контрольованих, наприклад, патентів, прав на користування майном, результатів творчої діяльності або комерційних позначень, так і неконтрольованих – комунікаційних відносин, людського капіталу та ділової репутації.

В результаті аналізу сутності економічного відтворення, а також сутності НМР підприємства, було запропоновано визначення відтворення НМР підприємства. Під відтворенням НМР підприємства розуміється безперервний процес відновлення споживчих якостей НМР підприємства. Втрата споживчих якостей НМР відбувається в наслідок їх морального зношування в результаті появи на ринку нових більш корисних об'єктів НМР.

Процес відтворення НМР необхідно теоретично досліджувати за кількома формами, а саме як натуральне відтворення, вартісне відтворення та відтворення споживчої вартості. Причому відтворення споживчих якостей розкриває економічну сутність процесу відтворення. Тоді як натуральне і вартісне відтворення є додатковими інструментами аналізу відтворенням об'єкту дослідження і не можуть замінити собою аналіз відтворення споживчих якостей.

Використані джерела:

1. Кленін О.В. Вдосконалення механізму відтворення основного капіталу промислових підприємств: Автореф. дис. канд. екон. наук. 08.06.01 / О.В. Кленін. – Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2006. – 20 с.
2. Кравчук Н.В. Трактатування сутності поняття "відтворення засобів праці" для цілей бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Н.В. Кравчук // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 2. - С. 92-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vsed_2014_2_17.pdf

3. Сазонов Р.В. Інноваційне відтворення основних фондів підприємств України [Електронний ресурс] / Р.В. Сазонов, О.В. Ширко, Т.М. Шпунт // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси . - 2014. - Вип. 11(2). - С. 322-329. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2014_11\(2\)_46.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2014_11(2)_46.pdf)

Любачівська Р.З.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

БІОЕКОНОМІКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Біоекономіка відноситься до науки, що спирається на поновлювальні природні ресурси для подальшого їх використання у виробництві. Основною метою є зменшення залежності від вичерпних корисних копалин, диверсифікація біотovarів та забезпечення сталого розвитку економіки. Конкурентне середовище біоекономіки підштовхує країн до формування стратегії розвитку біоекономіки кожної країни спираючись на пріоритетну галузь. Наприклад, німецька стратегія біоекономіки підкреслює прагнення до самозабезпеченості в галузі енергетики та сировинних матеріалів, у відповідності з чим великі інвестування надходять у розробку зелених технологій. Голландська стратегія біоекономіки фокусується на хімічних та енергетичних секторах. Швеція прагне досягти нульових викидів парникових газів до 2050р. Загалом основою реалізації екосистемних проектів є кліматичні проблеми.

В Україні біоекономіка не є пріоритетним напрямом через відсутність підтримки держави, а саме мінімальне фінансування державою та залучення бізнес-інвесторів, які б могли вивести даний сектор на новий рівень. Впродовж останніх років розвиток біоекономіки не набув етапу зрілості та можливості виходу на світовий інноваційний ринок. Отже, у формуванні та становленні біотехнології в Україні існує ціла низка проблем та перешкод.

Варто зазначити, що в Україні сконцентровано великий науковий потенціал –кожного року реєструються відкриття та винаходи у біотехнологічній галузі, напрацьовано багато інноваційних проектів в ресурсозбереженні. Найбільш перспективним напрямом є біотехнології в агропромисловості, який має тенденції до інноваційного розвитку та за останні два роки (2014-2015рр.)здійснено відкриття у виробництві агротovarів. Стимулювання цього сектору здійснюються приватними компаніями і венчурними міжнародними фондами. Розвиток зумовлений піднесенням інноваційних процесів упродовж 2011-2015рр. за рахунок розвитку малих та середніх компаній, а також університетів, які отримують гранти від міжнародних фондів. Об'єктивною перешкодою, що стримує ці процеси, є застаріле обладнання та низька інвестиційно-інноваційна активність, оскільки впровадження інновацій пов'язане із великими фінансовими затратами, обумовленими значною наукоємністю інноваційної продукції. На сьогоднішній день національні товаровиробники потребують залучення інвестицій, які потрібно спрямувати на оновлення, модернізацію та розширення виробничих потужностей, впровадження новітніх технологій, що є запорукою посилення якості розробкам та товарам.

В 2007р. створено Український клуб аграрного бізнесу (УКАБ) з метою сприяння синергії інтересів органів державної влади і управління, агропромислового бізнесу і територіальних громад. Одним із комітетів УКАБ є комітет з аграрної біотехнології, який створено за ініціативи компаній-розробників біотехнологічних продуктів, членів Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу». Завданням комітету є: по-перше, участь в адаптації національного законодавства, що регулює використання та реєстрацію продуктів біотехнології, до законодавства Європейського Союзу, як це передбачено Угодою про

асоціацію між Україною та Європейським Союзом; по-друге, створення для виробників і переробників сільгосппродукції умов для можливості вибору, яку саме продукцію вирощувати та використовувати; і по-третє, інформування споживачів та громадськості про досягнення сучасної аграрної біотехнології.

Таким чином, виходячи з вищесказаного зазначимо, що формування стратегії біоекономіки України повинно набрати певної форми щодо вибору напряму розвитку та визначення періоду реалізації. Відсутність заходів від держави та бюрократичні перешкоди для створення нових відкриттів є основою безініціативності більшості державних та приватних компаній. Для відродження національної інноваційної політики та підвищення ефективності розвитку інновацій як у країні, так і регіонах, необхідною умовою є застосування саме біоекономіки.

*Манжула Є. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

СТАНОВЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.

В економічній системі розвинутих країн світу корпоративна власність завдяки своїм перевагам вже давно посіла провідне місце. Тож, формування ефективного корпоративного сектора є важливим елементом в розбудові сильної національної економіки України. Однак, слід зазначити, що якщо в інших країнах становлення корпоративної власності відбувалося завдяки еволюційному розвитку капіталу протягом десятиріч, то в Україні ці процеси здійснюються в стислий період, що зумовлює особливу необхідність наукового осмислення та вивчення цих процесів.

З'ясування питання ролі і місця корпоративної власності в економічному житті суспільства зустрічаються в роботах таких науковців як А.Берлі, Е.Бернштейн, Т.Веблен, Дж.Гелбрейт, Р.Гільфердінг, К.Каутський, Дж.М.Кейнс, Дж.Коммонс, Дж.Ло, К.Маркс, А.Маршал, Т.Мен, Дж.С.Мілл, Г.Мінз, Р.Оуен, Ф.Райфайзен, А.Сен-Сімон, А.Сміт, Ш.Фур'є, Й.Шумпетер та інших.

В сучасній українській економічній науці питання власності і, безпосередньо корпоративної власності, досліджуються достатньо активно, це роботи А.Артеменка, С.Г.Бабенка, А.Бойка, А.Гальчинського, В.Геєця, В.Гончаренка, А.Гриценка, П.Єщенко, Т.О.Зінчука, Н.Коржа, І.Лазні, М.Й.Маліка, С.Мочерного, В.Рибалкіна, Т.Сливка, О.Тарасенка та інших. Більшість цих досліджень звертають увагу лише на окремі аспекти функціонування корпоративних структур, як то процеси корпоративного управління та шляхи його вдосконалення. Разом з тим вкрай недостатньо аналізуються процеси формування корпоративної власності в Україні та їх вплив на економічний розвиток в цілому.

Досліджуючи процеси формування корпоративної власності слід відмітити такі її переваги як «відкритість та еластичність», що дає їй можливість постійно розширювати коло інвесторів, збільшуючи при цьому свої фінансові можливості на необмежений термін (на відміну від кредитів та застави), отримувати переваги з технології виробництва, спеціалізації тощо. Ще однією перевагою корпоративної власності, як зазначають дослідники, є стабільність діяльності, що базується на незалежності існування корпорації від зміни власників та обмеження підприємницького ризику і особистої відповідальності учасників корпорації [1, с.11]. Так, саме завдяки концентрації фінансового капіталу, виробничого,

трудового, інноваційного тощо, корпоративна форма господарювання стає однією з найрозповсюджених форм ведення бізнесу.

На початковому етапі формування корпоративної власності в Україні, суспільство зіткнулося із значними проблемами, що суттєво вплинуло на всю подальшу систему корпоративних відносин. Дані проблеми можна поділити на внутрішні і зовнішні.

До проблем зовнішнього характеру можна віднести: відсутність у населення реальних коштів (початкового капіталу) для ефективної організації бізнесу; недосконале законодавство, яке не зупинило процеси тінізації економіки, та призвело з одного боку до значних втрат виробничих потужностей (штучні процедури банкрутства та знищення об'єктів промисловості), а з іншого до концентрації великої власності в руках окремих осіб, сімей, кланів.

Внутрішніми перешкодами на шляху до формування корпоративного сектора можна вважати: фізично та морально застарілі основні фонди підприємств, що підлягали приватизації; відсутність кваліфікованого менеджменту, який би зміг організувати роботу підприємства в нових (для того часу) ринкових умовах.

Не зважаючи на значні вади сучасних корпорацій, лише вони спроможні забезпечити сталий розвиток економіки. Адже, саме виробництво є тією основою на якій можна побудувати сильну незалежну державу. І саме корпорації є тими організаційними структурами, які забезпечують найвищу ефективність виробництва.

Таким чином, сучасна ситуація вимагає від корпоративного сектора докорінних змін.

По-перше, необхідно привести законодавстві до належного рівня, що дало б змогу унеможливити тіньові схеми ведення бізнесу (і рейдерства в тому числі). Це також є однією з вимог Євросоюзу для подальшої інтеграції України в європейське співтовариство.

Наступним кроком має стати посилення ролі державного контролю над корпоративними правами, а також розробки системи заходів по захисту дрібного акціонера.

Також, необхідно зробити принципи корпоративної соціальної відповідальності нормою ведення бізнесу, і не лише в сфері трудової практики. Так, за даними Центру розвитку корпоративної соціальної відповідальності в 2014 році лише три чверті опитаних компаній здійснюють соціальні програми для персоналу: соціальний пакет, медичний пакет, пенсійне забезпечення, відсутність дискримінації при працевлаштуванні та ін. [2]. В той же час поза їх увагою залишаються програми щодо захисту природних ресурсів і співробітництва із суспільством, серед тих незначних компаній, які все ж таки впроваджують екологічну відповідальність, найпоширеніші практики застосування енергозберігаючих технологій, а також програми сортування й утилізації відходів [3, С.63].

Використані джерела:

1. Корпоративне управління: Монографія / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова [за ред. І. Спасибо-Фатєєвої.] – Х.:Право. – 2007. – 500с.

2. Розробка національного стандарту з КСВ [Електронний ресурс] // Сайт Центрального розвитку корпоративної соціальної відповідальності. – Режим доступу: <http://www.csr-ukraine.org>

3. Кужелев М.О. Формування парадигми корпоративної соціальної відповідальності в Україні / М.О. Кужелев // Економічний часопис. – XXI. – 2015. – №3-4(1). – С.60-63.

Маргаритіна О. Б., Філіпов О. П.
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ

В нинішній час, в умовах ринкової економіки, підприємства отримали можливість самостійно формувати свою економічну стратегію, тобто знайти відповіді на наступні питання: які види продукції виробляти, в якій кількості, як і якими засобами, для кого і коли виробляти. Однією з основних задач є формування товарної політики підприємства. Підприємство повинно мати перелік певних номенклатурних позицій продукції, що користуються потенційним попитом на ринку і забезпечать виживання підприємства в довгостроковому періоді.

Ринковий успіх є головним критерієм оцінки діяльності вітчизняних підприємств, а їх ринкові можливості зумовлюються правильно розробленою і послідовно здійсненою товарною політикою.

Підприємницька діяльність є ефективною, коли вироблений підприємством товар знаходить попит на ринку, а задоволення певних потреб покупців завдяки придбанню даного товару приносить прибуток.

Маркетингова товарна політика – це комплекс заходів щодо формування ефективного, з комерційної точки зору, асортименту, спрямований на підвищення конкурентоспроможності продукції, створення нових товарів, оптимізації асортименту, продовження життєвого циклу товару [1].

Існують різні погляди на зміст товарної політики підприємства, але всі дослідники одностайно дотримуються думки про беззаперечну важливість узгодження діяльності підприємства із життєвим циклом продукції.

Маркетинг супроводжує товар на всьому шляху його життєвого циклу. Закон нових товарів можна розглянути з погляду життєвого циклу так: підприємство матиме максимальний прибуток і ефективність тільки тоді, коли життєві цикли різних товарів перекривають один одного.

Товарна політика на підприємстві вирішує задачі створення нового товару та пов'язана з сферою виробництва. Розробки маркетингу в цій області допомагають підприємцю уникнути багатьох помилок, що підстерігають його в даній стадії господарської діяльності.

Тому можна сказати, що маркетингова товарна політика є дуже важливою складовою загальної маркетингової політики підприємства, яка підвищує рівень його конкурентоспроможності та розвитку в умовах нестабільності ринкової економіки.

Товар займає основне місце в комплексі маркетингу. Саме він повинен задовольняти реальні потреби і потреби людини, а маркетинг покликаний допомогти кожному виробнику виявити і забезпечити їх задоволення краще, ніж це роблять конкуренти.

Маркетингова товарна політика – це комплекс заходів, у межах яких один чи декілька товарів використовуються як основні інструменти виробничо-збутової діяльності фірми.

Товар – це інструмент маркетингу, який являє собою продукт праці, призначений для продажу. Виготовлений продукт може бути запропонований ринку, якщо має відповідний рівень якості, конкурентоспроможності, ефективну упаковку, а так само марочну назву. Продукт, який представляється ринку і володіє вказаними вище властивостями, звичайно називається товаром в реальному виконанні. В житті існує безліч різних товарів.

Ринковий успіх є головним критерієм оцінки діяльності вітчизняних підприємств, а їх ринкові можливості зумовлюються правильно розробленою і послідовно здійснюваною товарною політикою.

Основними цілями товарної політики є:

- забезпечення прибутку;
- збільшення товарообігу;
- примноження частки ринку, на якому діє фірма;
- зниження витрат на виробництво і маркетинг;
- підвищення іміджу;
- зниження ризиків.

До завдань товарної політики відносять наступні:

- пошук нових товарів; розробку нових товарів;
- виведення нових товарів на ринок;
- обґрунтування форм товарів; регулювання якості товарів;
- контроль за поведінкою нових товарів на ринку і т.д.

Отже, розробка кожним конкретним підприємством асортиментного переліку продукції та здійснення контролю за його дотриманням веде до кращого обслуговування споживачів цільового ринку та створення стійкого асортименту. У випадку виявлення відсутності в продажі товарів, які передбачені асортиментом, підприємство повинно приймати міри по їх виготовленню та пред'явлення для реалізації споживачу.

Таким чином, маркетингова товарна політика – це один із найголовніших чинників конкурентоспроможності як кожного окремо взятого товару, так і підприємства в цілому. Ретельне планування дій у рамках торговельної політики допоможе компанії, яка почала із чіткого визначення своїх потенційних можливостей, розробити ідеальний підходящий до наявних умов маркетинговий план, успішно просунути товар на ринок і продовжити строк його життя до максимального можливого, одержавши за цей час максимального можливого прибутку [2].

Використані джерела:

1. Котлер Ф. Маркетинг и менеджмент: издание второе, исправленное. – Санкт – Петербург: Питер, 1999. – 887 с.
2. Хамініч С. Ю. Маркетингова товарна політика: Навчальний посібник. – Д.: Наука і освіта, 2008. – 200 с.

*Марковська І. О., Гуляєва К. А.
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Цивілізація набуває інформаційного вигляду, змінюється тип людської культури. Головними її пріоритетами стають знання і інформація. Типом культурного буття індивідів і соціумів стає інформаційне середовище. Це особливо набуває актуальності сьогодні, коли світ інтегрує у глобалізаційний простір. Однією з найважливіших закономірностей сучасного розвитку сфери освіти є тенденція до демокритизації суспільства. Починаючи з перших етапів економічної реформи у сфері освіти України, цей процес має суперечливий та складний характер.

Останнім часом освіта переживає серйозну кризу у зв'язку з нестачею фінансових та матеріальних ресурсів, низькою оплатою праці, відсутністю організаційно-економічного механізму, адекватного ринковій економіці. Діалектика функціонування системи освіти в

умовах ринку включає питання про економічну сутність діяльності вищих навчальних закладів, структуру їх власності тощо.

Освіта багатофункціональна і виконує різноманітні ролі. Основні функції освіти: пізнавальна, гуманістична, розвиваюча, перетворююча, прогностична, координуюча, адаптивна, профорієнтаційна. Вона є носієм культурної спадщини, готує до трудової, соціально-політичної діяльності, подружнього життя тощо. Ці функції взаємопов'язані і взаємодіють у багатьох варіаціях. Освіті притаманна властивість суспільного блага (коли споживання одним суб'єктом не виключає споживання іншими), з одного боку, та, освіта тісно пов'язана з потребами особистості у рівні самоосвідченності (приватне благо), з іншого [1].

Сучасна економічна теорія відносить сферу освіти до категорії змішано-суспільних благ, при виробництві яких можливості застосування ринкових механізмів з метою підвищення ефективності розподілу та використання економічних ресурсів дуже обмежені. Невигідність приватного інвестування суспільних благ обумовлена в першу чергу тим, що їх виробництво потребує великих витрат при невизначеності, ймовірного характеру комерційного результату. Високий ступінь ризику для приватних осіб інвестицій у фундаментальну науку та вищу освіту з тривалим строком навчання пояснюється саме цим. Отже, якщо виробляти суспільні блага на чисто ринковій основі, то буде спостерігатись феномен неповного ринку або недовиробництво освітніх послуг у зв'язку з тим, що позичковий капітал не зацікавлений надавати кредити на довгострокові наукові та освітні програми. Додатковою перешкодою може стати обмежений суверенітет споживача на ринку послуг освіти, бо людина не завжди кращий арбітр своїх потреб через нестачу компетентності, інформованості. Принцип патерналізму також є підставою для державного фінансування та забезпечення вищої освіти.

Окрім задоволення потреб студентів, освітні послуги мають значний соціальний, зовнішній ефект, а саме як фактор економічного зростання та збільшення багатства країни; як соціальне благо, що відіграє не останню роль у соціальній стабільності й цивілізованості суспільства, соціальних компромісах, соціальної мобільності та вертикальної ротації членів суспільства, розвитку духовності і культури.

Забезпечення економічного зростання країни і добробуту населення засобами освіти є функцією держави. Прерогативою держави є фінансування фундаментальних досліджень, підготовка кадрів для неринкового сектора економіки, фінансова підтримка обдарованих, але малозабезпечених студентів. Необхідно також звернути увагу на ще одну важливу економічну особливість сфери освіти: корисність підвищення рівня освідченності населення для держави не підпорядковуватися закону зниження граничної корисності в тій мірі, як у сфері виробництва товарів [1].

Наука в університетській освіті має розглядатися не як готове закінчене пізнання, а як не зовсім дозволена проблема, як щось, що знаходиться в процесі дослідження. Викладач тим краще, чим він вище як вчений, навіть за мінімуму наявних у нього засобів вираження. На думку вчених, це завжди краще, ніж зовні чудовий лектор, але той, що не працює у своїй галузі досліджень [2, с.310]. Це свідчить про потребу підвищення наукомісткості сучасної освіти.

Гнучкість, маневреність як специфічні властивості діяльності фахівця також не можуть бути розвинуті без наявності творчих здібностей, без його здатності знаходити нові, нетрадиційні способи вирішення завдань. Теоретична підготовка студентів на дисциплінарній основі, якій приділяється основна увага в американських школах бізнесу [3, с. 45], повинна бути посилена і у вітчизняній освіті.

Таким чином, постекономічна, гуманістична, що існує на даний час, епоха вимагає різкого підвищення культуромісткості і сфери виробництва, і сфери освіти. Формування

елементів цієї етики, правил міжособистісних відносин, що підкреслюють незалежність і неповторність кожного індивіда в соціокультурному середовищі – є найважливіше культурологічне завдання, що постає перед суб'єктами освіти в сучасних умовах трансформації ринкових відносин [4, с. 56, 94-95].

Використані джерела:

1. Величко І.П. Діалектика функціонування навчального закладу в умовах ринкової економіки. Вісник Дніпропетровського університету. – Випуск 3 «Економіка», Дніпропетровськ, 1999. – С. 146-148.
2. Гессен С.И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию: Учебное пособие для вузов. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 447 с.
3. Медников В.В. Подготовка экономистов в системе высшей школы за рубежом: Монография / В.В. Медников, А.В. Бахвалов, А.О. Словнова. – СПб.: Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, 1992. – 152 с.
4. Хамініч С.Ю. Управління підприємством на засадах освітнього потенціалу: Моногр. – Д.: Вид-во ДНУ, 2006. – 228 с.

Марущак Д.Ю.

Черкаський державний технологічний університет

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ВИКЛИК ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Світове господарство стає комплексом ще більш взаємозалежних структур за рахунок якісно нового взаємозв'язку регіональних інтеграційних блоків. Нове тисячоліття характеризується динамічною зміною парадигми регіонального економічного розвитку, дедалі частіше затверджуються нові, відмінні від традиційних концепції, засновані на регіональній конкуренції, інноваційній мотивації транснаціональної інтеграції й глобально орієнтованій регіональній політиці. В епоху глобалізму, коли розвиток визначається дією механізму міжнародного ринку, регіоналізм також став глобальним явищем. Поглибилася західноєвропейська інтеграція в рамках ЄС, створено Північноамериканську зону вільної торгівлі (НАФТА), активізувалися процеси формування регіональних блоків латиноамериканських країн – серед них МЕРКОСУР, Андське угруповання. Не лишилися осторонь від зазначених тенденцій і азійські країни, найвпливовіші їх регіональні угруповання представлені Асоціацією країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), Азіатсько-Тихоокеанським економічним співробітництвом (АТЕС).

Регіональна інтеграція в сучасному світі, це єдиний спосіб, щоб генеруватися в світову економічну систему, підвищити ефективність, конкуренцію, залучення інвестицій, і, таким чином створювати робочі місця. Жоден народ Південно-Східної Азії - навіть Індонезія або Сінгапур - не може процвітати поза рамками регіоналізму.

Країни Південно-Східної Азії і фірми Південно-Східної Азії щоб бути конкурентоспроможними в глобальній економіці, потребують більш тісної регіональної інтеграції. Це досить очевидно. Але ще більш актуальною в тривожній тенденції є посилення протекціонізму в торгівлі і спотворення в розвиненому світі глобалізації та вільної торгівлі.

Прояви досить ясні. Заходи проти сталевих продукції, які почалися з США. Масивні сільськогосподарські субсидії в Європейському Союзі, Японії і в даний час в Сполучених Штатах. Сільськогосподарський захист у вигляді карантинних правил. Ці недалекоглядні політики зміцнення сили протекціонізму скрізь і підірвати багатосторонню торговельну систему.

Стикаючись з цими завданнями, АСЕАН не має вибору, окрім як зближення один до одного. В даному випадку члени АСЕАН будуть мати більше шансів працювати разом, ніж

окремо рухатися в жорсткому конкурентному світі. Це логіка зусиль АСЕАН з поглиблення своїх економічних зв'язків з Північно-Східної Азії і з Австралією та Новою Зеландією.

Еволюція регіональних інтеграційних процесів дедалі сильніше зумовлюється не тільки внутрішньорегіональними факторами, а й зростаючими під впливом глобалізації вимогами зовнішнього середовища та міжнародної конкуренції. Створення єдиного економічного простору супроводжується формуванням окремих інтеграційних угруповань. Як правило, їх учасники розвиваються ефективніше порівняно з тими, які тримаються одноосібно. Це супроводжується розмиванням кордонів ведення бізнесу й посиленням економічної взаємозалежності держав. Можна констатувати зміну ідеології міжнародної економічної інтеграції – регіональні організації, які раніше концентрували діяльність насамперед на зближенні національних господарств країн-учасниць, самі перетворюються на активних дійових осіб глобального економічного простору, а інтеграція дедалі сильніше сприяє включенню регіону в світове господарство. Водночас глобалізація настільки активізує міжнародну конкуренцію, що держави мусять докласти максимум зусиль для того, щоб посісти гідне місце у світі.

Використані джерела:

1. Офіційний сайт Асоціації країн Південно-Східної Азії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asean.org>

*Матвіць М.В., Лиженко Д.С.
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ**

В умовах динамічних змін економічної та політичної ситуації, жорстокої конкуренції та обмеженості ресурсів ефективна стратегія є чи не єдиним шляхом забезпечення прибутковості виробництва та розвитку підприємств, насичення ринку необхідними споживачам товарами та послугами, максимальної мобілізації національних ресурсів. У зв'язку з цим виникає необхідність переорієнтації діяльності підприємств на використання сучасної концепції маркетингу та розробки стратегії яка покликана стати основою управління підприємством в умовах ринкових відносин. Світовий досвід доводить той факт, що саме ефективні стратегії дають можливість підприємству досягти найкращих показників функціонування особливо в умовах глобалізаційних викликів.

Перед українськими підприємствами стоїть ряд складних завдань, зумовлених швидкозмінюваним бізнес-середовищем, а саме: їх адаптація до сучасних умов господарювання, вдосконалення існуючих, а також розробка і впровадження нових інструментів та методів управління. Саме розвиток стратегічного управління належить до пріоритетних напрямів підвищення якості менеджменту на підприємствах України, серед яких провідна роль належить корпоративному сектору.

Аналіз показників діяльності суб'єктів господарювання свідчить про недостатній рівень розвитку стратегічного менеджменту при прийнятті управлінських рішень. Особливо це було показовим у період світової економічної кризи. Визначальною умовою підприємств у цей період стало забезпечення їх фінансової стійкості. Тому спроможність менеджерів забезпечити ефективне управління суб'єктами господарювання стає пріоритетним науково-практичним завданням, що потребує вирішення в сучасних умовах.

Стратегічним пріоритетом економічного зростання України є ефективне функціонування її суб'єктів господарювання. Особлива роль у напрямі забезпечення власних економічних інтересів та конкурентоспроможності національної економіки належить суб'єктам господарювання. Становлення системи ефективних відносин безпосередньо пов'язане із розвитком фінансових відносин у суспільстві, що дозволяє забезпечити ефективне використання ресурсів підприємства, збалансованість фінансових потоків та вибір стратегій управління ними. Для вирішення цих завдань підприємству необхідно приймати ефективні управлінські рішення на засадах стратегічного корпоративного планування [4].

За своєю суттю, стратегія є набором правил для прийняття рішень, якими організація керується в своїй діяльності [1, с. 68].

Стратегія - це визначення основних довгострокових цілей та завдань підприємства, затвердження курсу дій і розподілу ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей [2, с. 115]. Стратегія - це координуючий, об'єднуючий фактор між цілями і ресурсами фірми [5, с.36].

Роль стратегії полягає на зосередженні уваги на ресурсах та можливостях. Необхідність в стратегії відпадає, як тільки реальний хід розвитку виведе організацію на бажаний результат. В ході формулювання стратегії не можна передбачити всі можливості, які відкриваються при складанні проекту конкретних заходів, тому доводиться користуватися дуже узагальненою, неповною і неточною інформацією про різні альтернативи. Як тільки в процесі пошуку відкриваються конкретні альтернативи, з'являється і більш точна інформація, але вона може поставити під сумнів доцільність первісного стратегічного вибору. Отже успішне використання стратегії неможливо без зворотного зв'язку. Стратегія - засіб для досягнення цілі [3, с. 24].

Необхідно знати коли саме звернення до стратегії стає життєво необхідним. Однією з умов є виникнення несподіваних змін у зовнішньому середовищі фірми. Їх причиною може стати насичення попиту, крупні зміни в технології в середині чи ззовні, несподіване виникнення нових конкурентів. Маючи подібні складнощі, фірма повинна обрати потрібний напрямок росту з багатьох альтернатив та спрямувати зусилля колективу у потрібному напрямі. Відповідь на ці питання та складає сутність розробки і реалізації стратегії. Саме в такий момент стратегія стає управлінським інструментом, життєво необхідним і вкрай важливим.

Таким чином, формування стратегії українських підприємств в умовах глобалізаційних викликів є складним процесом, до якого потрібно підходити методично і професійно, бо це не тільки встановлення параметрів майбутнього стану організації, але і забезпечення можливості ухвалення ефективних стратегічних рішень сьогодні, націлених на досягнення вибраних цілей. Це особливо актуальне в сучасних умовах інтеграції України у світовий економічний простір.

Використані джерела:

1. Амблер Т. Практический маркетинг / И. Петрова (пер. с англ.), В.Васильева (пер. с англ.). – С.Пб., 1999. – 400 с.
2. Анисимов О.С. Стратегия и стратегическое мышление / О.С. Анисимов // Вопросы методологии. – 1999. – № 2. - С.114-130.
3. Белов А. Стратегический маркетинг на промышленном предприятии: подходы и проблемы / А. Белов // Top-Manager - 2002. - №21. - С.21-30.
4. Матвієць М.В. Стратегічне управління фінансовими потоками корпорацій / М.В. Матвієць. – Дніпропетровськ: Вид-во Акцент ПП. – 2015. – 220 с.
5. Хамініч С.Ю. На шляху до ефективної маркетингової стратегії / С.Ю. Хамініч, А.В. Бобровська // Вісник Дніпропетровського університету: науковий журнал. - Серія «Економіка», Випуск 3/2. – Т.18. - 2010. - № 11/2. – С.35-45.

Ноженко С.В.

Одеський національний економічний університет

СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД ДО ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Питання застосування сценарного підходу для прогнозування розвитку економічних систем останнім часом широко обговорюються у наукових колах. Це пов'язано з тим, що перевага даного методу полягає у проектуванні на точковій перспективі, а багатоваріантної картини майбутнього. Розробка сценарію розвитку передбачає детальний опис прогнозного фону, об'єкта прогнозування, виявлення та оцінку взаємозв'язку, причин та наслідків. Сценарний підхід може застосовуватися до аналізу системи, її елементів, а також до аналізу впливів середовища на систему [1, с. 27].

За економічну систему обрано підприємство, як суб'єкт господарювання ринкових відносин. Розвиток підприємств характеризуються, як правило, невизначеністю та динамічністю соціально-економічного середовища. Ефективне протистояння підприємства змінам зовнішнього середовища можливе тільки за умов здійснення випереджувальних заходів, спрямованих на збереження його життєздатності та за умов постійного вдосконалення, тобто забезпечення конкурентоспроможності [2].

Підприємство може обрати декілька варіантів подальшого розвитку, у такій ситуації для обліку всіх можливих напрямів застосовується сценарний підхід, що допоможе охарактеризувати поведінку суб'єкту при реалізації певних економічних гіпотез, адже при розробці сценаріїв з'ясуються всі позитивні і негативні явища та події, які можуть виникнути. На даний момент для розвитку будь-якого суб'єкта господарювання розробляється стратегія розвитку, що спрямована на досягнення конкретних цілей та визначення поставлених завдань.

Процес прогнозування завжди здійснюється в комплексі й цілі, що представлені в стратегіях, мають бути представлені на основі багатоваріантних підходів до визначення поставленої мети. Дуже часто розглядають три варіанти розвитку: оптимістичний, найбільш імовірний та песимістичний. Але на нашу думку, цей підхід є тривіальним. Він заздалегідь «відштовхує» замовників від першого і останнього варіантів. Цікавим є розгляд декількох оптимістичних чи найбільш імовірних підходів, які складно розрізнити, а обґрунтування потребують суттєвих напрацювань. В даному випадку виникає потреба у використанні методу сценаріїв, що включає створення технологій розробки сценаріїв, які забезпечують більш високу ймовірність розробки ефективного рішення в таких ситуаціях, коли це можливо, і більш високу ймовірність відомості очікуваних втрат до мінімуму тоді, коли втрати неминучі [3, с. 403].

Методика роботи зі сценаріями в загальному вигляді може бути представлена такими етапами:

1. Аналіз. Опис вихідної ситуації й розробка системної залежності. Підбір чинників, які суттєвим чином можуть впливати на певну проблему.

2. Прогнозування. Розробка припущень щодо перспектив розвитку чинників, враховуються можливі несподівані події і перевіряється їх дія.

3. Розробка сценаріїв. Розроблення альтернативних сценаріїв. шляхом доцільної комбінації тенденцій розвитку різних факторів впливу. Виявлення перешкод і наслідків для кожного із сценаріїв, розробка заходів, що підтримують позитивні тенденції, коректування прогнозів.

Для розробки сценаріїв розвитку економічної системи пропонується необхідність розробки моделі, що має бути побудована на діагностиці підприємств харчової

промисловості і відповідного SWOT-аналізу. Розробка варіантів розвитку економічної системи націлена на використання перспектив, що відповідають можливостям. Результати представлені в таблиці 1.

Розглядаючи можливі варіанти розвитку підприємства, слід виділити й найгірший (песимістичний) варіант, який можливий у випадку запізнілого вибору процесу техніко-технологічного оновлення.

Таким чином, згідно розроблених сценаріїв розвитку передбачається формування моделі, спрямованої на забезпечення економічного розвитку, що передбачає реалізацію заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Таблиця 1

Сценарні умови розвитку підприємств харчової промисловості

Показник	Сценарій розвитку	Середньорічні темпи збільшення/зменшення, %		
		2016	2017	2018
Динаміка працівників, осіб	1	4	1	1
	2	3	2	2
	3	-2	1	3
Валовий прибуток/збиток, тис. грн.	1	1,55	1,51	1,52
	2	1,31	1,50	1,51
	3	1,22	1,12	1,52
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	1	3,8	3,0	3,0
	2	3,2	3,0	2,8
	3	0,3	2,8	3,2

Використані джерела:

1. Бутакова М.М. Экономическое прогнозирование: методы и приемы практических расчетов / М.М. Бутакова – М.: КНО-РУС, 2008. – 168 с.

2. Бондар Н.М. Сучасні тенденції розвитку підприємств / Н.М. Бондар // Консалтингова компанія Бізнес-консультант [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://business-consultant.com.ua/publicaciiub101.html>

3. Ахременко А., Петров А. Политическое инвестирование ресурсов и воспроизводство общественной системы: динамическая математическая модель / А. Ахременко, А. Петров // XV апрельская международная научная конференция по проблемам развития экономики и общества. – М.: Изд. дом НИУ ВШЭ, 2015. – Кн. 4. – С. 403-414.

6. Балджи М.Д. Застосування сценарного підходу для проведення прогнозних досліджень на підприємствах / М.Д. Балджи // Науковий вісник Ужгородського університету. – Вип. 2(46). – 2015. – С. 161-165.

Орленко О.М.

Одеський національний економічний університет

ЗНАЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Проблема зростання продуктивності праці завжди займає важливе місце серед показників ступеня розвитку країни, в умовах будь-якої суспільно-економічної формації. З її дослідженням пов'язують розуміння сутності та значущості соціально-економічного прогресу, оцінку ефективності та перспектив розвитку економіки. Рівень продуктивності

праці слугує яскравим індикатором існуючих перспектив та можливостей суспільства у майбутньому.

Розвинуті іноземні країни завдячують своєму різкому та довготривалому підйому економіці саме постійному збільшенню рівня продуктивності праці за рахунок інноваційної та інтелектуальної складової. Фундаментом невпинного та довготривалого вітчизняного економічного зростання також повинно стати постійне збільшення продуктивності праці. Це найкращий, а в умовах кризи єдиний шлях відновлення та збереження конкурентоспроможних позицій держави на світовому ринку. Тому завдання підвищення рівня продуктивності праці повинно займати перші сходинки у планах розвитку країни, регіону й кожного окремого підприємства.

Продуктивність праці показує економічну і технічну сторони суспільного прогресу. Вона визначає стан засобів виробництва на даному етапі розвитку суспільства, ступінь оволодіння стихійними силами природи, можливості виробляти матеріальні блага. Виробничі відносини показують ставлення людей до засобів виробництва, відображають сутність даного способу виробництва, його соціальну структуру, механізм взаємодії людей. Проблема людини розкриває ставлення суспільства до кожного індивіду. Вона з'ясовує ступінь свободи людини, можливість задоволення його матеріальних і духовних потреб. Положення людини в суспільстві характеризує соціальний аспект прогресу. Чим прогресивніша суспільство, тим більше умов воно створює для розвитку людини та її сутнісних сил [1].

Остання чверть ХХ століття характеризуються переходом країн з індустріальним типом виробництва до постіндустріального етапу розвитку, для якого характерними є специфічні технології, виробничі відносини та власні виробничо-технологічні системи. Особливими для даного етапу розвитку є впровадження інформаційних та комп'ютеризованих систем, розробка та реалізація виробничих технологій, які базуються на нових фізико-технічних та хіміко-біологічних процесах, а також величезною роллю інформації та знань. Все це свідчить про новий етап розвитку, перехід інноваційної економіки, економіки, заснованої на знаннях, яка здатна допомогти подолати кризові явища в економіці та вивести нашу країну на новий етап. Доказом та зайвим підтвердженням цього служить той факт, що «в 70-х роках, в умовах кризових потрясінь капіталістичного господарства, росту інфляції та пов'язаної з цим нестачею фінансових ресурсів, в багатьох країнах почав бурно розвиватися процес, який отримав назву інтенсифікації сфери наукових досліджень та розробок (НДДКР) і який був виражений в таких організаційних та функціональних змінах, які були спрямовані на максимальне підвищення ефективності цієї сфери [2, с.222].

В умовах ринкової економіки випереджаючий інноваційний розвиток стає однією з головних конкурентних переваг, яка дозволяє вирішити проблему обмеженості всіх видів ресурсів. В той же час у праці В.М. Гейця та В.П. Семиноженка [3, с.157], доведено, що лише розвитку НДДКР недостатньо: «поліпшення конкурентоспроможності і стандартів життя залежить від набагато більшого, ніж тільки від НДДКР. Досягнення кращого освітнього рівня важливе для здібності фірм до ведення інноваційної діяльності, зокрема впровадження нових технологій і організаційних методів, які можуть поліпшити продуктивність. Збільшення інвестування в ІКТ, особливо сумісно з організаційними нововведеннями, може також підняти продуктивність як приватного, так і державного сектора». Отже для отримання конкурентних переваг в сучасному світі поряд з інноваціями у всіх сферах повинен одночасно зростати рівень освіти населення. Сутність проблеми полягає в тому що нарощування людського капіталу знаходиться в тісному зв'язку з прискоренням технічного прогресу та зростанням продуктивності праці, і як наслідок - послідовним

переходом до постіндустріального розвитку. В цьому випадку виникає кумулятивний процес безперервного нарощування людського капіталу.

Не дивлячись на достатньо високий рівень промислового, наукового, освітнього та інноваційного потенціалу, який нам залишився у спадок на початку 90-х років, для нашої економіки є характерним низький рівень засвоєння та використання досягнень НТП, як власного, так і іноземного виробництва. Очікування на формування інноваційної моделі розвитку економіки країни природним, еволюційним шляхом, так і залишилися очікуваннями. Тому перед державою та суспільством виникає необхідність формування національної стратегії та впровадження політики, націленої на активну побудову засад моделі інноваційного розвитку національної економіки з використанням власного людського капіталу, рівень якого повинен відповідати сучасним вимогам.

Використані джерела:

1. Гобозов И. А. Социальная философия: учебник для вузов / И. А. Гобозов. – М.: Акад. проект, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://society.polbu.ru/gobozov_socialphilo/ch63_all.html
2. Современный капитализм: накопление и производительность труда : Монография / Ред. С.М. Никитин. – Москва : Наука, 1984. – 302 с.
3. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України – Харків: Константа, 2006. – 272 с.

*Підпригора Л.А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

За умов критичного погіршення динаміки соціально-економічного розвитку, посилення макроекономічних дисбалансів, погіршення перспектив економічного зростання та песимістичних прогнозів експертів міжнародних організацій та вітчизняних урядових установ зростає ймовірність реалізації загроз економічній безпеці України. Серед них одним із ключових є ризик зниження інвестиційної активності в економіці.

Тотальна збитковість економічної діяльності, різке зниження купівельної спроможності економічних суб'єктів у поєднанні з політичною і економічною нестабільністю зумовлюють згортання інвестиційної активності вітчизняних приватних та іноземних інвесторів. Необхідність відновлення позитивної інвестиційної динаміки в економіці України на сьогодні постає з усією гостротою і є важливою умовою її економічної безпеки. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема зростання інвестиційної активності держави в економіці України як ініціатора санації її інвестиційної сфери в умовах нестабільності.

Соціально-економічна нестабільність сучасного розвитку України зумовила зниження інвестиційної привабливості для вітчизняних та зарубіжних потенційних інвесторів та погіршення інвестиційного клімату в економіці, що негативним чином позначилося на інвестиційній діяльності підприємств. Згортання інвестиційних проектів на підприємствах призводить до гальмування оновлення основних фондів, поповнення оборотних коштів. До основних проблем інвестиційної сфери в умовах економічної нестабільності України належать наступні:

1. *Зниження обсягів капітальних інвестицій в економіці.* Аналіз обсягу капітальних інвестицій в економіці України за 2012-2013 роки (передкризові роки) та 2014-2015 роки (кризові роки) свідчить про їх зниження з 2012 по 2014 роки у річному вимірі на 22,6% [6].

2. *Значне переважання у структурі капітальних інвестицій у промисловості власних коштів підприємств.* Якщо проаналізувати частку капітальних інвестицій у промисловості України за джерелами фінансування за 2012-2015 роки, то можна помітити, що переважає частка інвестицій у промисловість за рахунок власних коштів підприємств. За період з 2012 по 2014 роки вона зросла з 59,2% до 71,5%. При цьому частка державних інвестицій за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів в означений період зменшувалася з 6,3% до 0,7% та з 3,2% до 2,6% відповідно [6]. На думку вітчизняних вчених, переважання капітальних інвестицій у промисловість за рахунок власних коштів підприємств має ряд недоліків: «консервування» структурних диспропорцій, відсутність трансферу інвестиційних ресурсів у прогресивні види промислової діяльності, відставання у впровадженні нововведень для підтримання конкурентоспроможності через орієнтацію на максимізацію поточних прибутків [3].

3. *Регіональні диспропорції у концентрації обсягу інвестиційних ресурсів.* Не всі регіони України мають можливості залучати інвестиційні ресурси. Традиційно спостерігається концентрація ресурсів у регіонах з порівняно вищими темпами соціально-економічного розвитку. Так, за останні роки близько 62% обсягу капітальних інвестицій було освоєно у шести регіонах України: у м. Києві (у середньому 30,65%), Дніпропетровській (9,5%), Київській (8,65%), Одеській (4,35%), Львівській (4,23%), Харківській (4,2%) областях [6].

4. *Відплив прямих іноземних інвестицій у економіку України.* Прямі іноземні інвестиції могли б стати потужним чинником модернізації та структурної перебудови економіки України. Приплив прямих іноземних інвестицій у економіку України у 2010-2013 роках стрімко зростав, проте у 2014 році різко скоротився до 45916 млн. дол. США [6].

Це не вичерпний перелік проблем інвестиційної сфери, але і визначені проблеми показують, що їх витоки пов'язані не тільки з погіршенням політичних і економічних умов в Україні, а й з неоптимальністю структури джерел фінансування капітальних інвестицій.

Активізація інвестиційної діяльності держави в економіці України в умовах нестабільності є важливою умовою оздоровлення її інвестиційної сфери. Саме зростання та оптимізація структури державних інвестицій, навіть в умовах їх обмеженості, є одним із дієвих механізмів мінімізації ризиків і загроз економічній безпеці України.

Використані джерела:

1. Інвестиційна безпека перехідних економік в умовах глобальної інтеграції: теоретико-методологічні підстави та прикладні аспекти: монографія / за ред. В. Андрійчука, М. Флейчук, А. Мокія; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 324 с.

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р № 1277.

3. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України. – К.: НІСД, 2014. – 57 с.

4. Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015 – 2016 рр. та механізми їх мінімізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1-bab4e.pdf

5. Шляхи відновлення інвестиційної активності в регіонах України в умовах економічної нестабільності. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2053>

6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

*Серкутан О.С.
ВНЗ «Національна академія управління»*

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток українського ринку програмних продуктів все ще відбувається в основному за рахунок іноземних розробок. На ринку значно збільшується кількість представництв іноземних компаній, що займаються виробництвом як програмного забезпечення, так і наданням інформаційних послуг. На теперішній час багато великих корпорацій із світовим ім'ям мають представництва в Україні: Microsoft, Oracle, Informix та ін., які мають досить широкі дистриб'юторські та дилерські мережі в Україні.

Але їх поширення має й негативні наслідки. Через нерозвиненість власного виробництва ПП вітчизняні програми не можуть на належному рівні конкурувати з іноземними. Ця проблема є типовою для українського ринку. Вона може бути вирішена тільки за умови подолання економічної кризи.

Сьогодні в умовах глобалізації для України, як і для інших країн світу, характерним є більш динамічний розвиток ринку програмних продуктів порівняно з іншими сферами економіки. Але, з урахуванням загального економічного стану, існують певні проблеми.

З одного боку, через економічну кризу держава виявилася неспроможною оплачувати роботи зі створення нових системних рішень, а з іншого — споживачі здебільшого залишаються неплатоспроможні. Відсутність попиту на працю вітчизняних ІТ-фахівців і програмістів спричинила їх масовий виїзд, здебільшого на Захід. Розвитку ринку програмних продуктів в Україні також не сприяла практична відсутність механізму його функціонування.

На основі опитування досить широкого кола користувачів ПК виявлено, що серед використовуваних програмних продуктів перше місце посідають редактори текстів (77%), друге — бухгалтерія (67%), далі — використання мережі Інтернет (56%) і робота з базами даних (55%). Частка складних програмних продуктів не перевищує 15%. Обслуговуванням комп'ютерів у 17% респондентів займаються спеціалізовані фірми, а у решти — штатні фахівці, які відповідають практично за всі аспекти функціонування інформаційних систем на підприємстві: апаратні та програмні збої, ремонт, упровадження нових технічних і програмних засобів, а також навчання персоналу. Велика кількість таких фахівців (за деякими оцінками — близько 100 тис. осіб) зумовлена низьким рівнем комп'ютерної грамотності. За непрямыми даними, 50–60 тис. ПК щороку модернізуються [1].

Вирішення стратегічного питання створення потужної сфери виробництва конкурентоспроможної програмної продукції в Україні можливе за допомогою використання національного науково-технічного потенціалу, але ускладнюється відсутністю коштів.

Безпосередньо комерційним розробленням програм займається менше третини українських компаній, решта — дистрибуцією та системною інтеграцією. Розробки здійснюються лише в галузі прикладного програмного забезпечення. Основна частка припадає на системи бухгалтерського обліку, офісного діловодства, банківські системи, Інтернет-продукти. Решта категорій ПЗ представлена недостатньо або не представлена взагалі. Значний обсяг вітчизняного ринку програмних засобів становлять різноманітні інформаційно-пошукові системи, а також комерційні, юридичні та інші бази даних [1].

В той же час, в умовах глобалізації економіки розвиток ринку програмних продуктів є однією зі сфер діяльності, де реально може бути використаний великий науково-технічний потенціал України і виробництво конкурентних програмних продуктів може стати складовою національної економіки у разі орієнтації їх на експорт.

Найперспективнішим напрямом є спільні розробки інформаційних технологій у галузі телекомунікацій, оскільки західні аналоги практично не враховують специфіку нашої країни

(стан засобів зв'язку, мовний бар'єр). Цей напрям має всі шанси на успіх і вихід на зарубіжний ринок програмних продуктів [2].

Використані джерела:

1. http://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/9301
2. <http://library.if.ua/book/97/6719.html>
- 3 http://yasno-group.com/ua/проекти/думка_експерту/український_it-ринок

Серкутан Т.В.
ВНЗ «Національна академія управління»

**РЕКЛАМНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ**

Для того, щоб реклама була ефективною і більшою мірою сприяла досягненню стратегічних цілей фірми, підвищенню економічної ефективності, в т.ч. збільшенню продажів і підвищенню її іміджу, компанії необхідно володіти великим обсягом інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище, свої позиції на ринку, поточний і потенційний попит, мотиви споживачів і т.д.

Інформаційне забезпечення реклами здійснюється за допомогою системи маркетингової інформації компанії. Між підсистемою інформаційного забезпечення реклами і маркетингової інформаційної системою існує тісний взаємозв'язок, тому часто важко виділити рекламну інформацію із загальної маси маркетингової інформації. Проте вимоги до рекламної інформації традиційні:

- повнота;
- об'єктивність;
- систематизованість;
- доступність для користувача.

Щоб інформація відповідала цим вимогам, доцільно використовувати не тільки джерела внутрішньої фірмової і зовнішньої поточної інформації, але і по можливості проводити рекламні дослідження.

Рекламні дослідження є різновидом маркетингових досліджень. Їх проведення призначене для формування або оцінки проведеної рекламної стратегії фірми, розробки рекламних заходів та контролю за їх ефективністю.

Рекламні дослідження в більшості випадків носять якісний характер. До основних напрямів рекламних досліджень можна віднести наступні напрямки:

- Дослідження характеристик споживачів;
- Дослідження товару;
- Аналіз мотивацій;
- Вивчення реклами конкурентів;
- Дослідження та визначення ефективності певних носіїв реклами.

Аналіз стану інформаційного забезпечення маркетингу показав, що середні і дрібні компанії не менш гостро, ніж великі, потребують якісної та своєчасної рекламної інформації, однак можливостей для проведення власних великомасштабних досліджень у них немає.

Якщо компанія обмежена в коштах, то вона може вдаватися до недорогих методів дослідження ринку.

Серед відносно недорогих способів збору первинної маркетингової інформації можна запропонувати інтернет-опитування, роздачу анкет, маркетинговий тест і групи обговорення.

Як інтернет-опитування, так і письмові анкети - хороший спосіб зібрати інформацію про клієнтів, їх смаки і уподобання, думку про товар компанії, джерела рекламної інформації. Анкети краще роздавати покупцям в черзі у великих магазинах або в інших багатолюдних місцях. Розсилка поштою менш ефективна, оскільки повертається в середньому лише 5% анкет. Інтернет-опитування дає великий відсоток опитаних, але вимагає викладати питання коротко і конкретно.

Маркетинговий тест проводять перед впровадженням на ринок нового товару з метою визначення реакції покупців. Один з варіантів - залучення постійних клієнтів до апробації або тестуванню товару за невеликі винагороди (даний товар у подарунок або право на його продаж). Результати подібного експерименту дозволяють фірмі перевірити правильність обраної стратегії просування товару, методів продажу, а також припустити, як товар буде прийнятий ринком.

Група обговорення, або дискусійна група, являє собою зібрання невеликої кількості (8-10 чоловік) запрошених клієнтів, яка проводить обговорення заданої компанією теми. Обговорення може вестися за такими напрямками, як характеристики товару і претензії до нього покупців, порівняння товару фірма з конкуруючими товарами й оцінка його позицій, пропозиції клієнтів щодо вдосконалення товару або методів його просування та продажу. Оплатою за участь в обговоренні може бути вечеря за рахунок фірми або подарунки.

Результати подібного обговорення допоможуть фірмі знайти нові варіанти вирішення проблем, однак не дадуть кількісних даних, на основі яких можна було б будувати прогноз. Дискусійні групи добре тестують схему позиції фірми.

Всі перераховані способи збору первинної маркетингової інформації дають можливість фірмам заощадити значні кошти, проте все ж набагато ефективніше і надійніше доручити проведення рекламних досліджень професіоналам, а не проводити цю роботу самим. Це допоможе уникнути багатьох помилок при розробці стратегії фірми, плануванні своєї діяльності та прогнозуванні ринку.

Використані джерела:

1. Лук'янець Т.І. Рекламний менеджмент. – К.: КНЕУ, 2002.
2. Ромат Е. Реклама. – СПб: Питер, 2001. – 496 с.
3. Серкутан Т.В. Науково-методичні основи організації системи управління маркетинговою інформацією // Актуальні проблеми економіки, 2005. – № 10 (52). – С. 205-208.
4. Серкутан Т.В. Підвищення ефективності менеджерських рішень на основі маркетингової інформації // Менеджмент малого и среднего бизнеса: информационные технологии: Тез. докладов Пятой междунар. науч.-практ. конф., г. Севастополь, 4-6 сентября 2006 г. – Севастополь: СевНТУ, 2006. – С.49-50.
5. Серкутан Т.В. Інформаційна підтримка маркетингових рішень на промислових підприємствах // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених „Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України” – К.: МОН, АЕН України, НАКККМ. – С.180-181.

Слатвінська М. О.

Одеський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕЗЕРВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Орієнтир України на інтеграцію до європейської спільноти виносить на передній план проблеми пов'язані з бюджетною і фіскальною децентралізацією, фіскальним навантаженням на рівні територіальних громад. Оскільки частка податкових надходжень у структурі доходів

місцевих бюджетів (без врахування міжбюджетних трансфертів) складає майже 87% у 2013 та 2014 роках, то саме від зміни цього показника буде залежати обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, які необхідні для фінансування повноважень та впливатимуть на масштаб і якість надання суспільних благ й послуг на місцевому рівні

З 2015 року до Податкового та Бюджетного кодексів було внесено зміни стосовно формування дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень [1,2]. З метою забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів та підвищення їх бюджетної автономії у рамках реалізації бюджетної реформи передбачено нові підходи до формування доходів місцевих бюджетів (без поділу їх на ті, які враховуються і не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів). У зв'язку з чим до бюджетів місцевого самоврядування крім місцевих податків і зборів передано з державного бюджету до місцевих бюджетів – плату за надання окремих адміністративних послуг, державне мито, до обласних бюджетів та бюджету м. Києва – 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки. Крім того встановлено такі пропорції відрахувань податку на доходи фізичних осіб: для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад – 60%, обласних бюджетів – 15%, бюджету м. Києва – 40%. Також необхідно сплачувати 5% акцизного податку з реалізації через роздрібну торговельну мережу підакцизних товарів до бюджетів місцевого самоврядування. Внесено зміни щодо розподілу надходжень екологічного податку, а саме – до загального фонду місцевих бюджетів 80%, у тому числі до обласних бюджетів – 55%, бюджетів територіальних громад сіл, селищ, міст, бюджетів об'єднаних територіальних громад – 25% та бюджету міста Києва – 80%.

Не зважаючи на нововведення, найвагомішими із бюджетоутворюючих залишаються 3 податки – податок на доходи фізичних осіб, плата за землю та єдиний податок, які забезпечують більше 90% податкових надходжень місцевих бюджетів. Крім того недостатній фіскальний потенціал мають решта податкових надходжень, які виконують скоріше регулюючу аніж фіскальну функцію. В сукупності податкових надходжень, частка місцевих податків і зборів хоч і продовжує зростати вже протягом 4 років, але становить лише 9%, тоді як у розвинених країнах від 40% до 60% [3]. Отже однією з головних проблем залишається низький рівень фінансової автономії місцевого самоврядування, нестача фінансових ресурсів та нестабільність дохідних джерел, необхідність збільшення власної податкової бази місцевих бюджетів.

Перепонами на шляху до фіскальної децентралізації виступають проблеми щодо:

- Порядку сплати ПДФО, який стягується за місцем реєстрації суб'єкта господарювання, хоча доцільним є стягнення за місцем здійснення діяльності працівника.
- Оподаткування податком на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, де об'єктом є житлова та нежитлова нерухомість (в тому числі його частка), в той час коли доцільно враховувати оціночну вартість майна (як це прийнято у країнах Європи).
- Оподаткування транспортним податком, де об'єктом виступає об'єм циліндра двигуна, тоді як доцільним є врахування ринкової вартості транспортного засобу. Крім того, невирішеним є питання щодо обкладання податком інших засобів, зокрема: яхт, приватних літаків тощо.
- Збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору, які формують дохідну частину місцевого бюджету не у всіх селах, районах та містах. Крім того існує необхідність посилення контролю за наявністю договорів оренди на землю під парковки, меж та розміток місць для паркування, приборів фіксації в'їзду автотранспорту на парковку та ін..

Серед основних шляхів збільшення податкових надходжень місцевих бюджетів та підвищення фінансової автономії місцевого самоврядування доцільно: підвищити частку податків і зборів, які формують власну податкову базу місцевих бюджетів за рахунок зарахування частки загальнодержавних податків і зборів; сприяти підвищенню бізнес активності

в регіоні, що сприятиме створенню нових робочих місць та збільшенню податкових надходжень; враховувати податкову специфіку кожного регіону при здійсненні реформування податкової системи на місцях; мотивувати населення до підвищення податкової культури шляхом проведення комплексу заходів з реалізації освітніх проектів; розробити стимулюючий механізм щодо легалізації доходів підприємців; підвищити рівень контрольно-аналітичної роботи фіскальних органів для формування інформаційної бази, необхідної для прийняття оперативних управлінських рішень; вдосконалити механізм справляння податку на майно в розрізі податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю.

Запропоновані напрями підвищення доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень в умовах фінансової децентралізації, бюджетної та фіскальної реформ мають бути чітко скоординованими між центром та регіонами.

Використані джерела:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Звіти Державної казначейської служби України про виконання бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.

Сандугей В.В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Глобалізація світової економіки та загострення конкуренції на міжнародних ринках обумовлює необхідність підвищення конкурентоспроможності як економіки країни в цілому, так і вітчизняних товарів. З огляду на те, що за рахунок матеріально-речових факторів виробництва на сучасному етапі цього досягти майже неможливо, необхідним є розвиток інноваційних видів діяльності з високою питомою вагою інтелектуального капіталу, адже саме ці товари на міжнародному ринку є конкурентоспроможними та високовартісними.

Перехід до інноваційної моделі вимагає поширення та розвитку інноваційних форм зайнятості. Вітчизняні вчені відзначають, що на вітчизняному ринку праці відбуваються інтенсивні процеси трансформації зайнятості як щодо її змісту, так і щодо форм та видів. Стійку тенденцію до розвитку, на думку професора А.М. Колота, демонструють такі інноваційні форми зайнятості, як: зайнятість на умовах неповного робочого часу або неповна зайнятість; зайнятість на умовах строкових договорів; тимчасова, непостійна, зайнятість, у тому числі запозичена праця; вторинна зайнятість; дистанційна зайнятість; зайнятість на основі договорів цивільно-правового характеру; неформальна зайнятість, у тому числі й самозайнятість; незареєстрована зайнятість у формальному секторі [4].

В умовах фінансово-економічного кризового стану в Україні, що супроводжується скороченням сукупного попиту, підприємства найчастіше вдаються до застосування наступних гнучких форм зайнятості: вимушена неповна зайнятість (часткове безробіття); режими зайнятості неповний робочий час; нестандартні організаційні форми зайнятості: тимчасові роботи, вторинна зайнятість (сумісництво), дистанційна зайнятість, «запозичена праця» (аутсорсинг, аутстафінг, лізинг персоналу); нестандартні робочі місця: надомна праця, працівники за викликом; гнучкі (нестандартні) режими робочого часу, які можуть застосовуватись як за повного, так і неповного робочого часу.

На наш погляд, головним фактором розвитку дистанційної зайнятості є стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій, становлення інформаційного суспільства, домінуючу роль у якому відіграє сфера послуг. Практика ряду розвинених країн показала, що дистанційна зайнятість, як одна із інноваційних форм зайнятості, не тільки означає можливість працювати вдома, але й сприяє забезпеченню більш гнучкого підходу працівника до виконання своїх функцій, оскільки він може оптимізувати використання робочого часу. Дистанційною зайнятістю охоплені, передусім, представники творчих професій (художники, дизайнери, веб-дизайнери), програмісти, журналісти, консультанти, бухгалтери, юристи, маркетологи. За даними соціологічних опитувань, 8 з 10 українців бажають працювати вдома. Однак звільнитися і стати фрілансером наважується не кожен, оскільки така форма зайнятості не надає жодних соціальних гарантій, не забезпечує фіксованого доходу. За даними неофіційної статистики, середній зарібок фрілансера значно менший від середнього рівня заробітної плати по економіці. Так, 25 % фрілансерів (представників творчих професій) отримують менше 100 дол. США на місяць, і лише 7% вдається отримати 1000 дол. [1].

Для більшості українців фріланс є лише доповненням до заробітку на основному місці роботи або виконує роль «буфера» для робочої сили у період часткового безробіття. Дослідження ринку праці в Україні засвідчують, що останнім часом набули широкого розповсюдження гнучкі форми зайнятості, які отримали назву «запозичена праця». До них відносяться аутсорсинг, аутстафінг і лізинг персоналу. Однак з деяких неофіційних джерел відомо, що впродовж останніх трьох років обсяг ринку аутсорсингу щорічно збільшувався в 2-3 рази. Найбільше розповсюдження в Україні отримав ІТ-аутсорсинг, до якого залучено понад 40 тисяч працівників [3]. У підприємницькій практиці на аутсорсинг найчастіше перекладаються такі функції, як забезпечення функціонування офісу, ведення бухгалтерського обліку, логістичні і транспортні послуги, перекладацькі послуги, рекламні послуги тощо. Також в Україні поширюється використання аутстафінгу. Зокрема, компанії, які вирішили автоматизувати системи управління компанією, виводять на аутстафінг ІТ-персонал. Багато торгових компаній, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, а чисельність працівників обмежена, за необхідності найму додаткових співробітників, переводять їх на аутстафінг.

Що стосується ще однієї форми зайнятості з використанням інформаційно-комунікаційних технологій - телероботи, то поки що в Україні вона не набула офіційного статусу та суспільного визнання. Тоді як у європейських країнах темпи її розповсюдження є дуже високими – частка потенційно дистанційно зайнятих працівників складає від 10% до 22% загальної кількості зайнятих [2, с. 6]. Упровадження та поширення телероботи в Україні допоможе вирішити багато економічних, соціальних і транспортних проблем. Крім того, використання телероботи сприятиме залученню до активного життя людей із обмеженими можливостями – інвалідів, людей, які доглядають за хворими та літніми батьками тощо.

Отже, не зважаючи на загалом позитивний вплив поширення інформаційно-комунікаційних технологій на соціально-трудову сферу та їх стрімке поширення у країнах світу, Україна поки що тільки починає здійснювати перехід до інформаційного суспільства, що є «метою розвитку людства, оскільки саме воно забезпечує прогрес та стабільність, створює глобальний інформаційний простір, здатний продукувати нову якість життя»[1].

Використані джерела:

1. Браччі Дж. Нові форми зайнятості та інформаційні технології [Електронний ресурс] / Дж.Браччі. – Режим доступу: http://refs.co.ua/8355Novye_formy_zanyatosti_i_informacionnye_tehnologii.html (10.12.2015). – Назва з екрану.

2. Гук Н. А. Вплив сектора телекомунікацій на забезпечення приросту зайнятості: українські проблеми на тлі світових тенденцій [Електронний ресурс] / Н. А. Гук // Інноваційна економіка. – 2014. – №3. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_3/15.pdf (23.11.2015). – Назва з екрану.

3. Дугінець Г. В. Особливості розвитку міжнародного аутсорсинга ІТ – технологій в країнах ОЧЕС / Г. В. Дугінець [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/pips/2009_2/615.pdf (15.11.2015). – Назва з екрану.

4. Колот А.М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку [Текст] : монографія / А. М. Колот ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2010. - 252 с.

*Скиба М.В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В сучасному глобалізованому світі в умовах загострення конкуренції, вичерпності природних ресурсів, фінансових негараздів, демографічних змін та ін. необхідним є забезпечення сталого економічного розвитку України, зміцнення цілісності держави, підвищення рівня якості життя людей, що у свою чергу потребує розкриття людського капіталу як основного фактору виробництва в умовах переходу до постіндустріальної стадії розвитку суспільства, задіяння, як індивідуальних, так і колективних зусиль щодо формування та розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Вивчення наукових джерел з тематики корпоративної соціальної відповідальності (праць Г.Боуена, Т.Левітта, М.Фрідмана, А.Керолла, Дж.МакГіра, Р.Акермана, Ф.Котлера, А.Колота, О.Охріменка та ін. вчених) доводить альтернативність поглядів та відсутність єдиного поняття КСВ.

На нашу думку, корпоративна соціальна відповідальність - це інститут суспільно відповідальної поведінки, що відповідає очікуванням та інтересам суспільства, відповідальність за результати діяльності щодо виробництва якісних товарів та послуг, готовності зробити внесок у сталий економічний розвиток країни, створення нових робочих місць, покращення якості життя працівників та їх сімей, місцевих громад та суспільства загалом, підтримку соціально-економічної безпеки країни, зміцнення цілісності держави.

Щодо КСВ освіти, то соціальна відповідальність вищої освіти (ВНЗ) як соціального інституту перед суспільством, в першу чергу, - це відповідальність за результати і якість своєї професійної діяльності. КСВ реалізується в тому, як фахівці відповідають на потреби, що існують в суспільстві, як вони апелюють до викликів, що виникають на професійному рівні. Подальший розвиток корпоративної соціальної відповідальності ВНЗ України в умовах обмеженого бюджетного фінансування, на нашу думку, має полягати в реалізації не тільки навчальної, а й дослідницької функції, та нової - підприємницької функції, мобілізації спільних зусиль з усіма зацікавленими сторонами (підприємцями, громадськими організаціями та ін.).

КСВ маючи переваги на макрорівні (природоохоронна діяльність, ресурсозбереження та ін.), мікрорівні (зростання рівня якості управління, продуктивності праці, покращення фінансових показників та ін.), нанорівні (дотримання прав людини, отримання гідної заробітної плати, відчуття соціальної згуртованості, самоповаги та ін.) може розглядатись як один із інструментів підвищення рівня конкурентоспроможності, залучення інвестицій та має стати одним з напрямків стратегії розвитку держави. Магістральним напрямом має бути мобілізація зусиль держави, освіти, бізнесу, громадянського суспільства та інших

зацікавлених сторін щодо розвитку КСВ. Тому доцільним є: включити КСВ як окремий напрям до стратегії та програми розвитку установ, організацій, підприємств та ін.; налагодити ефективні взаємозв'язки щодо реалізації спільних зусиль у напрямі формування людського капіталу, розкриття навичок і таланту молодих людей, створення умов для їх зайнятості та ін.; сформувати систему мотивації та заохочення кращих організацій щодо реалізації політики КСВ; систематично проводити спільні семінари, конференції та ін. комунікативні заходи щодо виявлення проблем та шляхів їх вирішення у сфері КСВ.

Щодо розвитку КСВ у закладах вищої освіти, то доцільним є спрямувати зусилля у напрямі: забезпечення високої якості освітнього процесу та надання якісних освітніх послуг; розгляду можливості спрощення доступу до освіти впродовж життя; посилення взаємодії з державою, місцевою владою, бізнесом та ін. щодо розробки спільних ініціатив у формуванні людського капіталу, забезпеченні дотримання та реалізації соціально-економічних та культурних прав; створення умов для реалізації права на освіту для людей з обмеженими можливостями; розгляду можливості наближення платних послуг до купівельної спроможності незаможних та бідних верств населення; розвитку ІКТ, забезпечення доступу до інформації; формування інноваційної культури (розвитку потенціалу знань, технологій та ін.) та захисту права інтелектуальної власності; здійснення заходів щодо забезпечення повного та безпечного доступу до сучасних технологій; впровадження екологічно безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій; здійснення турботи про навколишнє середовище, волонтерської діяльності тощо.

Щодо розвитку КСВ бізнесу, то необхідним є: розробка стратегії КСВ з чітким визначенням цільових орієнтирів, завдань та показників досягнення цілей. Наприклад, метою може бути: розкриття людського капіталу, дотримання прав людини та ін. Завданнями, щодо досягнення даної мети може бути: створення партнерств з університетами, дослідницькими лабораторіями, для прискорення розвитку науки і технологій, сприяння розвитку інноваційних, низьковитратних технологій, формування інноваційної культури (розвитку потенціалу знань, технологій та ін.); захист права інтелектуальної власності; вироблення спільно з державними органами, освітніми закладами та ін. пропозицій щодо освітніх стандартів; участь в освітньому процесі шляхом спільних розробок навчально-методичного забезпечення; організації виробничої практики; надання іменних стипендій студентам, переможцям конкурсів, грантів на здійснення наукової діяльності; створення нових робочих місць та надання кращим випускникам пріоритетне право працевлаштування на підприємствах, компанії; аналіз впливу діяльності бізнесу на соціально-економічну, екологічну та ін. сфери, забезпечення публічного доступу до інформації щодо заходів з КСВ, оприлюднення соціальних звітів на веб-сайтах та ін.

*Скиба М.В, Герасименко В.В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Початок ХХІ сторіччя позначився новими викликами, змінились: характер взаємодії між суспільством та природою; умови розвитку людства, технологічні умови та фактори розвитку [1, с.64]. Незворотні зміни відбуваються в науці, освіті, культурі, моральності тощо. Остання глобальна економічна криза довела неспроможність неоліберальної глобалізації. На сьогодні в розвинутих країнах світу до 80% ВВП забезпечується шляхом освоєння

результатів наукових досліджень, а інноваційна політика є стратегічним напрямом формування довгострокового стійкого розвитку економіки.

Особливого значення в умовах глобалізації набуває пошук компромісу між державними інтересами та інтересами транснаціональних корпорацій, без чиїх інвестицій складно швидко модернізувати вітчизняну промисловість, але водночас важливо не допустити формування зовнішньої технологічної залежності, про що свідчить досвід окремих країн, які не змогли при цьому протистояти натиску ТНК, що вже спостерігається в Україні в окремих видах діяльності [2, с. 8]

Стійкий довгостроковий економічний розвиток України, підвищення конкурентоспроможності країни не можливий без перетворення знань у продуктивну силу розвитку економіки шляхом концентрації зусиль всіх суб'єктів національної інноваційної системи, мобілізації їх ресурсів на перспективних напрямках науково-технологічного розвитку, задіяння ефективно працюючих механізмів зміцнення та розвитку партнерства в науці, забезпечення трансферу знань, матеріалізації їх в техніці і технологіях, впровадження у безпосереднє виробництво. Подальше загострення у світі конкурентної боротьби за ресурси (природні, енергетичні, інвестиційні, людські та ін.) виводить на перший план питання освоєння потенціалу нових знань, впровадження їх у виробничі процеси, підвищення на цій основі ефективності застосування обмежених виробничих ресурсів, зростання рівня продуктивності праці та забезпечення зростання виробничих можливостей.

Раціонально сформована інноваційна система в будь-якій країні забезпечує її стійкий економічний розвиток та конкурентоспроможність, створення робочих місць і поліпшення якості життя. Впровадження інновацій у виробничу сферу розширить межі її можливостей, а отже матиме змогу задовольнити сучасні економічні потреби споживачів. Змога впровадити дані нововведення залежить від готовності інституційного середовища країни до проведення оновлення економіки. Хоча в Україні і є засади національної інноваційної системи та здатності економіки до конкуренції, питання відсутності ринку інновацій залишається головним, що є причиною невисокого попиту на технічні інновації в економіці та неспроможності організувати та реалізувати процес науково-технічного розвитку задовільним чином.

Проблемами, які заважають розвитку інноваційної діяльності є недостатність ресурсів у підприємств для технологічного оновлення виробництва, невисокий рівень конкурентоспроможності вітчизняного інноваційного продукту, низька сприйнятливність підприємницького сектору до інновацій. Причинами цього виступає: незавершеність реформ системного управління та системного підходу щодо державного замовлення на інноваційну продукцію, розпорошеність відповідних фінансових ресурсів, недосконалість законодавства в інноваційній сфері, відсутність механізму стимулювання до створення, виробництва та споживання інноваційної продукції, недосконалість статистичних методів проведення оцінки стану провадження інноваційної діяльності, відсутність ефективного механізму розподілу результатів інтелектуальної праці.

Для того, щоб економіка України розвивалась стабільно необхідно: удосконалити систему оподаткування наукової сфери, забезпечити сприятливі умови для функціонування механізму державно-приватного партнерства щодо інвестування в інноваційній сфері, забезпечити реалізацію привілеїв модернізації високотехнологічних галузей економіки на основі інноваційних технологій, залучати зовнішні інвестиції, дати державні гарантії для реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів, організувати ресурсозберігаючий екологічний простір, удосконалити вітчизняну систему захисту прав інтелектуальної власності, створити умови для розвитку інноваційної культури тощо.

Отже, для розвитку інноваційної сфери потрібно створити відповідне середовище. Врахування всіх існуючих недоліків та проблем, а також заходів, яких потрібно вжити, дозволить стабілізувати економічну ситуації в Україні та підвищити її спроможність до конкуренції.

Використані джерела:

1. Скиба М.В. Формування сприятливого інституційного середовища для функціонування та розвитку інноваційної діяльності в Україні / Теорія та практика управління економічним розвитком: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22-24 листопада 2012 року). – Т.2. - Донецьк., 2012. - С.64-66.
2. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

Хамініч С.Ю., Кузнецов К.А.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**СПЕЦИФІКА МАРКЕТИНГОВОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ**

На сьогоднішній день стан промисловості України являється несприятливим для нормального розвитку держави. Економічна ситуація в Україні не дає можливості розвиватись повною мірою суб'єктам господарювання.

Не вірно спрямованість товарної політики веде до нестійкості структури асортименту із-за впливу випадкових факторів, втрати контролю над конкурентоспроможністю і комерційною ефективністю товарів. Поточні рішення, що приймаються керівником в таких випадках, базуються, виключно на інтуїції, а не на тверезому розрахунку, який враховує довгострокові інтереси.

Ефективна товарна політика не тільки дозволяє оптимізувати процес оновлення товарного асортименту, але й слугує для керівництва підприємства орієнтиром загальної направленості дій, що будує основу для прийняття оптимальних рішень.

Питанням теорії маркетингової товарної політики та практики управління нею присвячено чимало фундаментальних праць відомих фахівців. Аналіз їх праць доводить, що в Україні питання товарної політики підприємств є важливими та актуальними особливо в умовах глобалізаційних викликів.

Специфікою у визначенні товарної політики є формування іміджу товару. В процесі цього визначається становище продукту по відношенню до конкурентів в рамках поняття «ціна-якість». Відносна корисність розглядає переваги товару перед аналогічними товарами конкурентів. Чим чіткіше будуть проаналізовані всі основні параметри - від виявлення головного "суперника" до кількісного співвідношення атрибутів всіх подібних товарів, тим легше буде визначити власну унікальну пропозицію й тим вище здійсниться конкурентоздатність. Ця позиція особливо актуальна у сучасних умовах господарювання, коли українські товари та послуги виходять на світовий ринок. Крім того цьому сприяє глобалізаційний процес.

В процесі дослідження було виявлено, що життєвий цикл товару визначає послідовність періодів існування товару фірми на ринку та характеризує зміну обсягів продажу та прибутку від його реалізації і визначає маркетингові стратегії від моменту виведення товару на ринок до його зняття з ринку відповідно до поведінки споживачів і конкурентів.

Основні цілі щодо просування товару – проінформованість перших споживачів і дистриб'юторів про новий товар і стимулювання пробних купівель, для чого вдаються до таких заходів:

- використання безплатних зразків товару;
- публічна демонстрація продукції, участь у виставках-ярмарках, використання спеціалізованих засобів масової інформації, каталогів;
- паблісіті з метою отримання позитивних відгуків про новий товар.

Отже визначено, що товарна політика - багатомірна, складна сфера діяльності, що вимагає прийняття рішень про конкретні особливості товарної номенклатури, товарного асортименту, використання марочних назв, упакування, сервісних послуг, каналах розподілу товару

Встановлено, що важливою складовою маркетингової товарної політики є товарний асортимент. Асортимент - комплект, сукупність сортів. Однак в сучасній торговельній практиці поняття "асортимент" набуло більш широкого змісту, ніж проста сукупність сортів. Під асортиментом товарів розуміють перелік, номенклатуру товарів, їх різновидностей, сортів тощо, об'єднаних або поєднаних за певною ознакою. Основними ознаками групування товарів є сировинний, виробничий і споживчий. Сучасний зміст цієї категорії сформувався під впливом розвитку економічної теорії та глобалізаційних викликів в суспільстві.

Маркетингова діяльність суб'єктів господарювання представляє собою комплекс заходів, метою яких є дослідження наступних питань:

- вивчення споживача;
- дослідження мотивів поведінки на ринку;
- аналіз ринку підприємства;
- дослідження продукту;
- аналіз форм и каналів збуту;
- аналіз обсягів товарообігу підприємства;
- вивчення конкурентів, визначення форм та рівня конкуренції;
- дослідження рекламної діяльності;
- визначення найбільш ефективних способів просування товару на ринок;
- вивчення своєї «ніші» на ринку.

У дослідженні запропоновано провести рестайлінг одного з видів продукції та зробити упаковку цієї продукції більш яскравою. Також випустити деяку продукцію у іншій розфасовці, більш зручній для споживача. Звертається увага на виробництво екологічної упаковки для продукції з гафрованого картону. Запропоновані заходи щодо залучення населення до збору вторинної сировини для виготовлення коробок.

Усі запропоновані заходи безпосередньо матимуть вплив на покращення товарної політики підприємства. Усі вони не потребують занадир великих коштів і в сполученні з іншими видами маркетингових політик будуть нести свої результати.

Використані джерела:

1. Брагин Д.А., Баширов И.Х., Лазебник Р.М. Маркетинг товара. - Донецк: Юго-Восток, ЛТД, 2008. - 255 с.

2. Благун І.С., Лотоцька М.Р. Модель формування товарної політики підприємства [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbu.v.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2009_7/18.pdf

3. Філософія маркетингу: інтеграція теорії та практики / заг. ред. С.Ю. Хамініч. - Дніпропетровськ: Наука і освіта. – 2010. – 272 с.

*Хом'яков Л.К.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

**ЗМІНИ У СОЦІАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА І ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО
МАКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ**

Сучасна економічна наука, як правило, розглядає три рівні головних об'єктів макроекономічного аналізу [1; 2]:

- 1) Стан і динаміка зростання (або спаду) ВВП окремих країн;
- 2) Те саме – окремих регіонів світу;
- 3) Те саме - окремих видів ринків чи галузей економіки.

Аналіз ВВП доповнюється аналізом динаміки зайнятості, безробіття, рівня цін, інвестицій, доходів і витрат населення тощо.

Серія глобальних фінансово-економічних криз останніх десятиріч (найбільші з них кризи 1987 і 2009 років), а також соціальні вибухи у Єгипті, Тунісі чи Лівії, статистика ВВП яких була цілком задовільною, вказують на те, що є проблема кричущої невідповідності старого глобального макроекономічного інструментарію, зокрема, ВВП, конкретиці сучасного соціуму. Це зумовлює потребу ревізії економічної теорії й методології.

Основне рівняння макроекономіки (Кейнсіанське):

$$Y = C + I + G + X \quad (1)$$

безумовно, відіграло свою велику аналітичну і просвітницьку роль.

Але воно не має конкретної соціальної спрямованості. Тобто, нічого не говорить про забезпечення можливостей для отримання справедливої долі у розподілі національного доходу для різних соціальних груп. У зв'язку з цим нагадаємо класичне визначення предмету економічної теорії, яке дав лауреат Нобелівської премії Поль Самуельсон:

«Економічна наука вивчає, як люди роблять вибір щодо використання обмежених ресурсів для виробництва споживчих благ і розподілу їх між різними соціальними групами» [1, с. 5].

Отже, суттєвою складовою економічного аналізу має бути розподіл благ між соціальними групами. Проте, економісти, як правило, розглядають проблеми економічного зростання, інфляції тощо лише на рівні країни в цілому, без структуризації за ознаками однорідних соціальних груп [2].

Фактично, у макроекономіці панує моносоціальна концепція, коли в основу теорії покладена ідея єдиного цілого – народного господарства. Звідси і показник ВВП на одну особу – середній для всіх. Недоліком його є те, що невідомо, що, скільки і кому дістанеться від ВВП.

Теорія розрізняє в середині суспільства лише три соціальні агрегати: домогосподарства, бізнес (підприємці) та апарат державного управління (чиновники). До них додається ще агрегат іноземців [2]. Цього недостатньо.

Репрезентативність показника ВВП на одного жителя країни обмежена хоча б тому, що в Україні розрив у доходах верхнього і найнижчого децилей суспільства оцінюється у 40:1, тоді як у Європі у 6:1 [3].

Отже, постає проблема: як перейти від соціально беззмислового показника ВВП країни до системи показників, що відображають складну соціальну структуру суспільства і, відповідно, структуру особливих соціально-економічних та інших інтересів певних соціальних груп?

Актуальність цієї проблеми постала в Україні давно. [5, с.151-154]. У 2013-2014 роках вона загострилася до того, що частина населення Криму і Донбасу пішла на відкритий збройний конфлікт із центральною владою України. Позірна причина його – несправедливий розподіл економічних благ.

Метою тез є спроба врахувати сучасну соціальну структуру українського суспільства в процесі макроекономічного дослідження.

Завдання: запропонувати таку модифікацію показника ВВП України, яка була би більш адекватною реаліям нової структури суспільства.

Українське суспільство неоднорідне. Воно складається з різних соціальних, етнічних та інших груп, які мають різні, іноді протилежні економічні інтереси та моделі поведінки [3, с.1-2].

Загальний перелік матеріальних, соціальних і культурних благ враховується при розрахунку ВВП. Його слід конкретизувати для певних соціальних груп, наприклад, вчителів, студентів і пенсіонерів [4].

Серйозним недоліком показника ВВП є те, що він враховує лише приблизно 40% доходів легально працюючих підприємств і фірм, і зовсім не враховує доходи тіньового бізнесу в країні. А це ще 50-60% [5, с.153].

Тому представляється корисним сконструювати показник ВВП, що враховує реалії як легальної, так і тіньової економіки. У статті пропонується новий показник ВВП, Автор виходить із концепції трьохкомпонентної економіки України. Ці компоненти диференціюються за ступенем відображення суспільних економічних інтересів, за шкалою: «загальнонаціональний – приватний – антинаціональний».

Показник ВВП (і ВВП на одну особу) є надто абстрактним. Він ігнорує соціальний контекст. Потрібна диференціація аналізу щодо нових соціальних класів і груп. Державна статистика не дає достатньо даних з точки зору піднятої нами проблеми. Її вирішенню певною мірою може посприяти запропонований нами підхід.

Використані джерела:

1. Семюельсон П., Нордгауз В. Макроекономіка. – К.: Основи, 1997.
2. Пухтаєвич Г.О. Макроекономічний аналіз. Навч. пос. - К.: КНЕУ, 2010.
3. Oles Oleksiyenko. Big Business in Service of the Public. The Ukrainian Week, №18, Nov.2012.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html
5. Хом'яков Л.К. Тіньова економіка як новий об'єкт дослідження для економістів ХХІ століття // Збір. матер. VII Міжнар. наук-теор. конф. «Особливості екон. пол-ки постсоц. країн в умовах глобалізації світ. ек-ки (приклад України). Модуль 111. - К.: КНУ ім. Т.Г.Шевченка. 1999. - С.151-154.

Череда І.С.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Світова економіка на сучасному етапі розвитку поступово перетворюється в органічно інтегровану систему національних економік. Вона виростає у складний моно організм, де виняткового значення набувають здатність до саморозвитку, управління внутрішніми організаціями та взаємозв'язками. Тенденції та суперечності, яка склалась у світовій економіці свідчать про те, що вже практично визріла необхідність і актуальність формування

нового соціально-економічного устрою. Якщо раніше ця проблема зводилася до однієї альтернативи – капіталізм чи соціалізм, то для ХХІ ст. вона істотно ускладнилася. Світова економіка набула загальної ринкової форми, в рамках якої уряди різних країн відпрацьовують концепцію соціальної орієнтації.

Порівняння домінуючих тенденцій ХХ і ХХІ ст. свідчить про інверсію соціального та економічного розвитку – соціальне виходить на перший план, підпорядковуючи своїм імперативам економічне. З огляду на такі світові тенденції для України немає іншого шляху, крім орієнтації реформ на побудову нової економіки у сучасному загальнонауковому розумінні. Ставка нашої держави на інтелект та інновації – це врешті-решт ставка на інформацію і знання, як якісно новий фактор виробництва. Завдання має бути ще ширшим – українська модель повинна відображати національні особливості в етнічному, історичному, ресурсному та геополітичному сенсі.

Інноваційний напрям економічних реформ для країн з перехідною економікою визнано Світовим банком каталізатором пожвавлення економіки та найважливішою складовою її зростання. Як свідчать чисельні дослідження, за останні 20 років попит на інновації з боку українських підприємств залишається занадто низьким, він не відповідає потребам сталого економічного розвитку. Її результатом є те, що сьогодні частка промислових підприємств, на яких впроваджуються інновації, становить більше 10%, тоді як в розвинутих економіках нормою вважається 60-80%. Зрештою Україна має швидкозростаючу примітивізацію національної економіки [2].

При визначенні напрямів формування інноваційної національної моделі України, варто взяти науково-практичні рекомендації Світового банку, з метою забезпечення глобально конкурентоспроможності країни [4]. На сучасному етапі вона повинна включати щонайменше 4 підходи.

По-перше, національну інноваційну модель потрібно формувати як систему, глибоко інтегровану у світове науково-технічне співробітництво, особливо у сфері винаходів і НДДКР. Тільки завдяки цьому можна забезпечити відповідний рівень глобальної конкурентоспроможності вітчизняних науковців.

По-друге, Україні потрібна реформа, спрямована на відродження мережі науково-дослідних і дослідно-конструкторських інститутів університетського, академічного, галузевого і фірмового ринків. Зрозуміло, що вони повинні мати таку тематичну спеціалізацію і досягати такої результативності, щоб забезпечувати комерційну привабливість для бізнесу.

По-третє, в механізмі економічного розвитку країни має бути посилене використання таких інструментів фінансової підтримки як гранти, кредити і венчурний капітал. Їх треба доповнювати системою непрямих економічних стимулів, зокрема, податкові та амортизаційні пільги, пільгове кредитування.

По-четверте, інноваційна складова української економіки потребує розробки програми створення привабливого інвестиційного клімату. Отже, для досягнення привабливості економіки необхідними є кардинальні централізовані рішення. Слід усвідомити, що тільки наявність ефективної політичної системи інститутів (ефективних стимулів) автоматично приводить до економічного зростання.

У 2014 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2451,7 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Інвестиції надійшли зі 131 країни світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 13710,6 млн.дол., Німеччина – 5720,5 млн.дол., Нідерланди – 5111,5 млн.дол., Російська Федерація – 2724,3 млн.дол., Австрія – 2526,4 млн.дол., Велика Британія – 2145,5 млн.дол., Віргінські Острови (Брит.) – 1997,7 млн.дол., Франція – 1614,7 млн.дол., Швейцарія – 1390,6 млн.дол. та Італія – 999,1 млн.дол. країни [3].

Таким чином, глобалізація процесів економічного реформування потребує вдосконалення існуючих і розробки нових механізмів функціонування національних економік у напрямі синхронізації відповідей на виклики ХХІ ст. При цьому має бути враховано, що на сучасному етапі докорінно змінюється міжнародна економічна система. До економічних лідерів належать нові держави, що створюють системи як біполярного, так і багатополярного типів. В економіках з ринками, що формуються, до яких можна віднести Україну, мета реформи – скоротити відставання від розвинутих країн в економічному і соціальному розвитку. Саме на такій методологічній основі можна визначити шляхи, здатні реально забезпечити входження України до кола країн-лідерів.

Використані джерела:

1. Геєць В.М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України // Економіка України. – 2014. – №12. – С. 4-19.
2. Єщенко П., Арсеєнко А. Відновлення соціально-економічного розвитку – пріоритет номер один у світі та Україні // Економіка України. – 2012. – №1. – С. 36-50.
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2014 році // Експрес-випуск [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Harnessing Quality for Global Competitiveness in Eastern Europe and Central Asia/ J-L Raasine, Editor. The World Bank.2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www-wds.worldbank.org/external/default>

Шевчук В.О.

Київська державна академія водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Досвід розвинених країн показує, що від освітнього потенціалу залежать конкурентні позиції працівників: чим вищим є освітній потенціал, тим вищими є економічна активність і зайнятість, меншими – ризик безробіття та її тривалість, більшими – заробітки, ширшим – доступ до привабливих робочих місць, інтенсивнішою – професійна і територіальна мобільність. Більш освічена робоча сила активніше опановує нові знання та навички, успішніше адаптується до змін в економічному і соціальному середовищі, швидше реагує на досягнення науково-технічного прогресу та починає раніше втілювати їх у своїй повсякденній діяльності [3, С. 3].

Поняття «освітній потенціал» О. І. Анчишкін, В. О. Жамін, С. Л. Костянян, В. К. Розов [1; 2; 8] розглядають з економічної точки зору з двох сторін – або як показник, що відображає обсяг освіти, нагромаджений усіма зайнятими в народному господарстві, або ототожнюють його з фондом освіти. Вони зазначають, що виміряти його можливо у фізичних величинах, тобто у тривалості загальної та професійної освіти (кількість людинороків освіти всіх видів) та у вартісних величинах як суму народногосподарських витрат на підготовку наявної робочої сили.

Освітній потенціал, за визначенням І. С. Каленюк, являє собою сукупність матеріально-речових і неречових елементів сфери освіти. Речові елементи – це ресурсна база системи освіти, яку представляють навчальні заклади, вчителі, учні, підручники, комп'ютерна техніка тощо. Неречові елементи – це ті знання, навички, цінності, норми поведінки, що втілені в самих людських особистостях в результаті освіти. Оцінити чи виміряти ці елементи прямими показниками неможливо, для їх виміру можуть бути застосовані відносні показники (рівень освіти, кваліфікації, рівень доходу тощо), які певною мірою характеризують різні аспекти.

Синтетичним, інтегральним показником, в якому відображені ці елементи, виступає фонд освіти. Але, якщо поняття освітнього потенціалу зводити лише до фонду освіти, це зумовлює його розгляд у вузькому сенсі. У широкому розумінні освітній потенціал, на думку І. С. Каленюк, включає в себе окрім фонду освіти ще й нагромаджений досвід людини [4, С. 10].

О. В. Куклін розглядає поняття освітнього потенціалу на трьох рівнях:

- у найвужчому розумінні – як фонд освіти, коли має на увазі потенціал тих реальних затрат, які здійснено суспільством для функціонування системи освіти;
- у широкому розумінні – як такий, що, поряд з фондом освіти, охоплює самоосвіту та практичний досвід людей;
- у найширшому розумінні – освітній потенціал включає до себе, поряд з сукупними затратами суспільства на функціонування системи освіти та зазначеними елементами другого рівня, також нагромаджений досвід народу.

У результаті такого дослідження він зазначає, що освітній потенціал як втілення всіх форм освітнього впливу на особистість (виховання, загальної та професійної освіти, професійної підготовки) включає до себе як нагромаджені затрати суспільства на функціонування формальної та неформальної систем освіти, так і духовний компонент (нагромаджені традиції, моральні та суспільні цінності, а також цінності колективізму та спільності) [6, С. 7]. Звісно, що з перерахованих складових лише духовний компонент не піддається кількісному виміру.

Кількісно визначити освітній потенціал можливо за допомогою або абсолютних показників (наявність навчальних закладів, величина витрат на освіту, чисельність учнів і студентів), або відносних (частка суспільних затрат на освіту, частка учнів у загальній чисельності населення, середня тривалість навчання 1 працівника, нагромаджений фонд освіти у людино-роках або у вартісних показниках) [6, с. 8].

В свою чергу, фонд освіти він визначає як частину освітнього потенціалу, що виражає суму фінансових ресурсів, затрачених суспільством на освіту. Причому вказує, що фонд освіти може мати два значення: фонд освіти всього населення і фонд освіти робочої сили (зайнятого населення) [6, с. 6].

На думку І. Г. Утюж, освітній потенціал у широкому розумінні являє собою соціальну якість, що проявляється і фіксується у праці, пізнанні і спілкуванні, формується в діяльності і як згусток людської діяльності виражається і реалізується в предметній формі. Сутнісними елементами освітнього потенціалу визначені здібності, потреби, інтереси, ідеали, установки, цінності, норми та переконання. Особлива роль належить мотивації й інтелекту [7, с. 78].

Його якісні характеристики виділяються в наступних аспектах: інтелектуальному та людському капіталах, людському факторі та людському потенціалі. З огляду на це, освітній потенціал трактується як комплексний показник, що не тільки відображає нагромадження фонду освіти суспільства, але й визначає такі фактори:

- володіння його носіями таким ресурсом як інформація, яку індивід набуває в процесі пізнавальної і освітньої діяльності;
- доцільність вкладень в освіту шляхом підвищення добробуту та національного багатства країни загалом, що дозволяє обґрунтувати їх економічну ефективність;
- наявність особистісних якостей людини, що являють собою особистісний неречовий компонент освітнього потенціалу;
- перспективи розвитку суспільства, пов'язані з соціальною природою освітнього потенціалу [7, с. 92-94].

Зазначимо, що кількісно виміряти освітній потенціал з цієї точки зору можливо лише в його другому аспекті через визначення ефективності вкладень в освіту.

О. А. Комарова зауважує, що при розгляді поняття індивідуального освітнього потенціалу необхідно обов'язково враховувати якісні характеристики індивіду – знання, уміння, навички, гуманітарні властивості, ціннісно-мотиваційний потенціал, творчий потенціал, соціальний інтелект, сформовані в процесі освітньої та пізнавальної діяльності. Крім того, вона виділяє поняття «освітній потенціал суспільства», який трактує як єдність кількісних (число років навчання або загальна вартість навчання в усіх ланках освітньої системи) та якісних (знання, уміння, навички, гуманітарні властивості, ціннісно-мотиваційний потенціал, творчий потенціал, соціальний інтелект) характеристик освітнього потенціалу населення, сформованих матеріально-технічною базою, кадровими та фінансовими ресурсами системи освіти. Оцінку ж освітнього потенціалу суспільства в Україні вона здійснює на підставі визначення тенденцій розвитку освітнього потенціалу населення та рівня його використання, потенціалу системи освіти та економічної ефективності освіти, методика якої базується на дворівневій системі показників – для оцінки ресурсного та результативного компонентів освітнього потенціалу суспільства, їх взаємопов'язаності та взаємозалежності [5, с. 7].

Отже, спостерігаємо різні підходи до визначення сутності категорії освітнього потенціалу, виявлення його якісних і кількісних характеристик, а також його кількісного виміру. Таке різноманіття трактувань дозволяє узагальнити, що освітній потенціал – це сукупність кількісних і якісних характеристик індивіду та функціонування системи освіти. Таким чином, ефективне формування освітнього потенціалу можливе за умови забезпечення стабільного розвитку освітньої галузі, адже саме вона його продукує.

Використані джерела:

1. Анчишкин А.И. Планирование народного хозяйства: Спецкурс / А.И. Анчишкин. – М.: Изд. МГУ, 1989. – 104 с.
2. Жамин В.А. Социально-экономические проблемы образования и науки в развитом социалистическом обществе / В.А. Жамин. – М.: Экономика, 1979. – 183 с.
3. Капелюшников Р.И. Образовательный потенциал и его связь с характеристиками рынка труда: российский опыт / Р.И. Капелюшников. – Препринт WP3/2006/03. – М.: ГУ ВШЭ, 2006. – 64 с.
4. Каленюк І.С. Економічна природа та особливості розвитку освітнього потенціалу України: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: 08.01.01 «Економічна теорія». – К., 2002. – 32 с.
5. Комарова О.А. Освітній потенціал: теоретико-методологічні та практичні аспекти формування: реферат монографії на здобуття щорічної премії Президента України для молодих вчених [Електронний ресурс] / О.А. Комарова. – Кіровоград, 2010. – 11 с. – Режим доступу: <http://www.kdpu-nt.gov.ua/work/tsikl-naukovikh-prats-osvitnii-potentsial-teoretiko-metodologichni-ta-praktichni-aspekti-formuv>.
6. Куклін О.В. Основні тенденції розвитку освітнього потенціалу / О.В. Куклін. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 22 с.
7. Утюж І.Г. Освітній потенціал особистості: Монографія / І.Г. Утюж. – Запоріжжя: ТОВ «КСК-Альянс», 2007. – 147 с.
8. Экономика народного образования: Учебник для студентов пед. ин-тов / [В.А. Жамин, С.Л. Костанян, В.К. Розов, В.Н. Усанов]; под ред. С.Л. Костаняна. – М.: Просвещение, 1986. – 336 с.

Шлапак Н.С.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПРОМИСЛОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розвиток економіки в промисловому середовищі характеризується різною спрямованістю та складністю господарських стосунків. Значний вплив на зазначену ситуацію оказують зміни внутрішнього і зовнішнього середовища. У цих умовах конкуренція на промисловому ринку стає більш жорсткою. Перемога підприємства в конкурентній боротьбі залежить не тільки від якості товару, але й від стану навколишнього середовища

Дослідження, що були проведені на великих металургійних підприємствах ПАО «ММК ім. Ілліча» і ПАО «ММК «Азовсталь», підтвердили, що робота менеджерів спрямована, здебільшого, на зниження рівня виробничих витрат з метою збільшення доходу. Але, якщо звернути увагу в бік впливу навколишнього середовища на виробничу діяльність, то слід відзначити, що його стан і якість може суттєво впливати на розвиток продуктивних сил підприємства, прискорюючи, або уповільнюючи його динаміку. Це визначає необхідність вивчення навколишнього середовища, ролі ресурсів і їхній вплив на розвиток виробництва.

Умови навколишнього середовища виступають при цьому основою економічного зростання і важливою передумовою забезпечення нормальної життєдіяльності населення. Дослідження підтвердили, що існуючі до сих пір моделі економічного розвитку описують процеси виробництва, в яких природні ресурси і екосистеми вважаються нескінченними, а фактори, які обмежували розвиток, вважаються праця і капітал.

Одним з інструментів вивчення впливу навколишнього середовища на діяльність промислового підприємства є маркетингові дослідження. Досвід показав, що тільки опираючись на маркетингові дослідження, з урахуванням особливостей промислового маркетингу, можна прогнозувати майбутнє.

У сучасних умовах маркетингові дослідження доцільно проводити в такій послідовності:

- * комплексно проробити план маркетингового дослідження в промисловому середовищі;
- * визначити загальний порядок збору й аналізу інформації про стан навколишнього середовища;
- * провести статистичні дослідження з використанням методів і процедур збору, обробки й аналізу.

У промисловому середовищі маркетингові дослідження як інструмент маркетингу є як аналітичним, так і стратегічним. При цьому ключовим фактором успіху маркетингових досліджень є:

- * прогнозування поведінки промислових покупців;
- * виявлення дій конкурентів у навколишньому середовищі.

Використання маркетингових досліджень в практичній діяльності промислових підприємств є об'єктивно необхідними, тому що результати їх вказують найбільш правильні шляхи задоволення потреб покупців і умови навколишнього середовища.

Використані джерела:

1. Гейк П, Джонсон П. Вчись аналізувати ринок. Методика і практика. - Львів: Укramer. фонд „Сейбр – Світло” 1995. - 270с.

2. Крылова Г.Д, Соколова М.И. Маркетинг и 86 ситуаций. уч. Пособие – М: ЮНИТИ - ДАНА, 1999. - 519с.
3. Наганетьянец Н.Н. Прикладной маркетинг. – М.: 2000. – 270 с.
4. Шлапак Н.С., Серкутан Т.В. Основи менеджменту. Підручник – Маріуполь: ДВНЗ „ПДТУ”, 2011. - 347с.
5. Шлапак Н.С., Волошин В. С., Серкутан Т.В. Екологічний менеджмент. Навч. посібник. Маріуполь: ДВНЗ „ПДТУ”, 2012. – 307 с.

Шульга О. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Спільна аграрна політика (САП) ЄС здійснювалися в декілька етапів. Перший етап реалізації САП (1962 - 1973 рр.) був пов'язаний із необхідністю швидкого забезпечення населення ЄС найнеобхіднішими продовольчими продуктами. У зв'язку з цим, у цей період було зафіксовано на досить високому рівні закупівельні ціни на продовольчу сировину та знято всі обмеження імпорту. Суб'єктам сільського господарства виплачували значні суми субсидій, а витрати ЄС на сільське господарство на цьому етапі перевищили 65% загального бюджету.

Такі заходи з часом призвели до перевиробництва сільськогосподарської продукції. Тому на другому етапі реалізації САП (1978 - 1992 рр.) були розроблені заходи щодо запобігання перевиробництву сільгосппродукції. Серед основних засобів САП стало жорстке регулювання закупівельних цін, що обмежувало перевиробництво агропродукції та вперше було запроваджено експортні субсидії, що в комплексі з рештою заходів створили сприятливіші цінові умови для реалізації товарів на закордонних ринках. Також було запроваджено квоти на виробництво молока, що в подальшому кардинально змінило систему САП через введення кількісних обмежень на обсяги виробництва окремих видів продукції. Крім того, субсидії було прив'язано до фіксованих обсягів виробництва.

У 1992 р. Р. Мак-Шеррі започаткував чергову реформу САП, яка стосувалася таких складових аграрної політики, як зниження цінової підтримки; запровадження прямих (компенсаційних) виплат; жорсткий контроль над виробництвом; більша увага до захисту довкілля. Дана реформа була покликана обмежити виробництво сільськогосподарської продукції та закріпити за фермерами відповідальність за охорону природних ресурсів. Це був третій етап реалізації САП ЄС [2].

Четвертий етап реформ САП ЄС мав назву "План дій 2000" ("Agenda 2000"). Цей пакет реформ містив чотири головних елементи: подальше зменшення цінової підтримки щодо зернових культур, яловичини та молочних продуктів; стабілізація сільськогосподарського бюджету на 2000 - 2006 рр.; збереження квоти на молоко до 2008 р.; збільшення фінансування заходів із сільського розвитку та несільськогосподарської діяльності. Саме в межах аграрної реформи "Agenda 2000" була затверджена нова модель аграрної політики ЄС щодо сільського розвитку, що передбачало заміну галузевого підходу в аграрній політиці на територіальний.

П'ятий етап реформ САП розпочався у 2003 р., коли було запропоновано комплекс реформаторських заходів досить дискусійного спрямування (так звана реформа Фішлера). Головними складовими реформи було введення платежів незалежних від обсягів виробництва, модуляція, підвищення вимог до умов господарювання, затвердження

аграрного бюджету на 2007-2013 рр., підвищення фіскальної дисципліни та зниження цін підтримки.

Фермерам та іншим підприємцям, що здійснювали свою діяльність у сільській місцевості, надавалася допомога за такими програмами: опанування нових технологій ведення аграрного виробництва та ведення підприємницької діяльності на селі; допомога молодим фермерам на початковому етапі діяльності; оновлення села та сільської інфраструктури; заохочення туризму; покращення доступу сільського населення до базових послуг; аграрні заходи з охорони довкілля; стимулювання нових насаджень лісу; заходи щодо покращення менеджменту лісового господарства тощо.

Шостий етап реформування САП відбувався в період 2007-2013 рр. Правила, що регулювали політику сільського розвитку в цей період викладені в Регламенті Ради (ЄС) №1698/2005, відповідно до яких, політика сільського розвитку була зосереджена на таких напрямках: підвищення конкурентоспроможності аграрного та лісового секторів; поліпшення стану довкілля і управління земельними ресурсами; забезпечення якості життя у сільській місцевості та диверсифікація сільської економіки; ініціатива LEADER, яка ґрунтувалася на створенні можливостей для інноваційного розвитку на локальному рівні, за принципом "знизу - вгору".

Сьомий етап реформ в Спільній аграрній політиці ЄС розпочався в грудні 2013 р. зі схваленням основних законодавчих актів для 2014-2020 рр. Відповідно до Стратегії "Європа 2020" виділено наступні довгострокові стратегічні цілі, які визначені для подальшої реалізації політики сільського розвитку ЄС у 2014-2020 рр.: сприяння конкурентоспроможності сільського господарства; забезпечення сталого управління природними ресурсами; досягнення збалансованого територіального розвитку сільської економіки та громад, включаючи створення умов та підтримку зайнятості. Тобто дана стратегія зорієнтована на врахування трьох факторів зростання економіки: розумного зростання (розвиток економіки, що базується на знаннях і інноваціях); сталого розвитку (розвиток економіки, що базується на цілеспрямованому використанні ресурсів, екології і конкуренції); всеосяжного зростання (підвищення рівня зайнятості населення, досягнення соціальної і територіальної злагоди) [1].

Досвід конвергенції і уніфікації аграрної політики в країнах ЄС має стати основою для перегляду державної політики розвитку аграрної галузі в Україні в напрямку набуття нею комплексності. Нова аграрна політика має передбачати: розробку державної та регіональних програм сільського розвитку; підтримку та стимулювання місцевих ініціатив; створення сприятливих умов для розвитку несільськогосподарської зайнятості на селі, підтримку кооперативного руху на селі тощо [1;2].

Використані джерела:

1. Еволюція Спільної аграрної політики ЄС: наслідки для України [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Німецька консультативна група при уряді України. – Режим доступу: <http://www.iieg.kiev.ua>
2. Малько Ю. Конвергенція політики сільського розвитку в європейському просторі / Ю. Малько // Демократичне врядування. – 2014. – Вип. 14.
3. Макуха С. Н. Постсоціалістичні країни в системі аграрних відносин ЄС і пріоритети України / С. Н. Макуха // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2014. – №2(17). – С. 26-37.

Наукове видання

Сучасна економічна теорія в умовах глобалізаційних викликів

**Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції
(16 грудня 2015 р.)**

*Кафедра економічної теорії
Інститут управління та економіки освіти
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

Підписано до друку 29.01.2016 р. Формат 60x84/8.

Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. др. арк. 5,19. Обл.-вид. арк. 3,78

Наклад 10 прим. Зам. № 447.

Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002. (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова (044) 239-30-26